

CIPRSKI POUK

S shrljivim zanimanjem, s katerim spremljamo tuje nesreče, so svetovna občila, vključno slovenska, poročala o ciprskih dogodkih. Tito se je postavil v vlogo svetovnega državnika in je pošiljal Minića na kissinger-ska potovanja, ki so prinesla malo uspeha. Končno je po svoje razložil dogodke (gl. str. 13) in po stari navadi obtožil imperialistične sile.

Obtoževanje imperialistov je poceni in varno, mnogo bolj kot bi bilo obtoževanje zamerljivih "naprednih sil." Da se ne bi zamerili tem silam v Sovjetski zvezi in drugod, se v Jugoslaviji ne upajo niti odkrito pisati, kdo je dajal potuho in podporo kominformovcem, ki so jih obsodili v Titogradu in Peči (gl. str. 14). Sovjetska zveza in njeni zavezniki so namreč brezobzirni in nevarni. Popadljivega psa pa ni varno dražiti.

V primeri s Sovjeti so "imperialistične sile" bавbав, s katerim strašiš otroke. Le otroci te bodo občudovali, če pogumno napadaš ta бавbав, ki nima ne zob ne krempljev. Tito in njegovi bodo dejali, da ima denar, s katerim skuša vladati svet. Kako slabo je ta denar uporabljen in kako nespametno razsipavajo z njim, kažejo Vietnam in Kambodža in Laos in Čile in Prešičji zaliv na Kubi, kjer je CIA z velikopotezno ameriško telebavostjo v resnici utrdila svoje nasprotnike. Navsezadnje je bil na domačem torišču tudi Watergate primer take velikopotezne telebavosti, ki imponira poslovnim magnatom, a ne sodnikom, in ki na srečo v politiki vselej ne uspeva.

Poleg tega, da je obtoževanje tega бавbава poceni in varno in napravi velik vtis na politično otročje ljudi, se mu Tito ne more izogniti, ker je vsa njegova miselnost prežeta z zarotami in rovarjenji, ki jih vidi za vsakim grmom. Ker je sam prišel na oblast s podtalnim rovarjenjem, misli, da tudi vsi drugi pridejo na oblast na isti način. Podobno so po drugi strani naivni tisti, ki pridejo na oblast na demokratičen način in zaradi tega ne verjamejo, da jih kakršnakoli zarota lahko porine z oblasti.

V Titovi razlagi ciprske nesreče zevajo velike luknje, ki jih ni mogoče zamašiti z logiko, ampak kvečjemu s slepo vero v Titovo modrost. Ta slepa vera je uradna jugoslovanska politika. Kar ganljivo je bilo brati polkovnike in generale, ki so v časopisih slepo ponavljali Titove nesmisle. Zaupanje v Tita je ganljivo, je pa tudi nevarno. Ti generali kroje vojaške načrte za obrambo Jugoslavije. Če ti načrti slone na slepi veri namesto na ostri pameti, bo Jugoslaviji slaba predla, če jo

kdo napade. Nadčloveški heroizem, katerega so jih polna usta, bo prav tako malo zalegel, kot so zalegle volovske vprege proti tankom.

Tito trdi, da so Eoka in podobni fašistični elementi dolga leta zatirali Turke na Cipru. V glavnem je to res, saj so Turki celih deset let čemeli v svojih getih in se brezuspešno pogajali z vladajočimi večinskimi Grki, da bi jim dovolili nekaj samouprave. Ciprskim Grkom se ni mudilo, ker se jim je dobro godilo in so se bogatili ob cvetečem turizmu. Prepad med grškimi in turškimi Ciprčani se je širil. Toda Tito pozablja, da se je to godilo pod vladjo prijatelja Makaria, ki ga ne bo hotel označevati za fašista. Pozablja tudi, da je Makarios protiustavno ustanovil ciprsko Narodno gardo, da bi imel oboroženo silo za borbo proti ciprskim Turkom. Ob prvih bojih med dvema nacionalnostima ob koncu leta 1963 na nobeni strani ni bilo pravih oboroženih sil; ciprski Grki, in ne le fašisti, so se zakleli, da ob ponovitvi ne bodo več nepripravljeni.

Gad, ki ga je Makarios gojil na prsih, da bi ga uporabil proti turškim sodržavljanom, pa se je obrnil proti njemu samemu. Za vežbanje svoje nove vojske je rabil oficirje in ti so nujno prišli iz Grčije, s katero se vsi ciprski Grki čutijo narodnostno povezane. Oficirji so prinesli na Ciper vojaško veščino, obenem pa tudi panhelen-ski duh, zavzet velikogrški nacionalizem. S tem duhom so prežemali mlade ciprske fante, ki so služili vojake. V tem duhu sta vzgajali šola in cerkev tudi otroke.

Ciprski Turki so se v svoji revščini bodrili z mislijo na turško slavo. Tako je vsa leta ciprske neodvisnosti vsaka stran gojila le svoj nacionalizem, dočim o pripadnosti Cipru ali o nujni potrebi, da živita obe narodnosti v slogi in miru na malem otoku, ni bilo niti govora. Nacionalizem je gojil ponos in porajal nestrpnost. Za pomešani narodnosti je bilo na malem otoku vse manj prostora. Za to pomnjkljivost ni mogoče dolžiti mednarodno reakcijo ali fašiste, ampak jo je treba pripisati le ljudem samim in njihovim voditeljem. Med temi voditelji je bil najbolj imeniten Makarios, ki je vladal vsa leta od neodvisnosti.

Vojaški udar proti Makariu je bil le logično nadaljevanje napetega grškega nacionalizma. Ker se je Makarios iz posebnih razlogov oddaljeval od enosis ali zedinjenja z Grčijo, ki je bilo njegov nekdanji cilj in se ga zaradi nacionalističnih čustev nikdar ni mogel odreči, so ga vročerkvni grški nacionalisti s podporo grške polkovniške vlade nasilno zvržili z oblasti. Kako so mislili, da bo Turčija tretjič v dobrih desetih letih mirno stala ob strani, ni mogoče raložiti drugače kot s skrajno kratkovidnostjo, ki je značilna za vročerkvneže. Tako

hude kratkovidnosti ni mogoče pripisati niti CIA, čeprav se ne odlikuje po preudarnosti. Še manj jo je mogoče pripisati Atlantskemu paktu, ki je vse prej kot ognjevit in zaletav.

Posledice udara na Cipru je mogel predvideti vsak trezen opazovalec. Za NATO so bile tako neugodne, tako očite in tako nepresenetljive, da je prav neumno trditi, da je NATO želel zvreči Makaria. Kdor verjame Titu, mora verjeti, da je NATO želel spopad med Grčijo in Turčijo in oslabitev svojega južnovzhodnega krila, oziroma da NATO sam sebi želi škodo. Če je že Tito tako daleč, naj do konca razvije svojo teorijo zarot in reče, da so v Atlantskem paktu sovjetski agenti, ki so zanetili krizo. Potem bo vsaj logičen, če že ne prepričljiv.

V Titovi logiki je še ena luknja. Odobral je prvo turško izkrcaje na Cipru, a obsodil je zasedbo tretjine otoka. Vojaški svetovalci ga morda niso opozorili ali pa sami ne vedo, da je bilo začetno turško mostišče tako majhno in tako izpostavljeno, da ga verjetno ne bi mogli obraniti pred koncentriranim grškim napadom in da bi ga jesenski viharji odrezali od oskrbovalnih oporišč v Turčiji. Ne za začetno izkrcaje ne za končni prodor ni mogoče kriviti Amerikancev. Šesta flota bi lahko preprečila prvo, če bi se postavila med Turčijo in ciprsko obalo in če bi bila pripravljena, da strelja na ladjeve zavezniške Turčije. Drugo bi lahko omejila le z veliko vojno operacijo, ki bi obenem pomenila poseg na ozemlje napadene neuvrščene države in bi povzročila silno Titovo jezo in proteste.

Dogodki na Cipru so si sledili v tragičnem, a logičnem sosledju. Če bi med narodnostima na Cipru vladala sloga, če ne bi bilo pretiranega nacionalizma, če bi se dogovorili o nekakšni federaciji, pri kateri bi obe narodnosti morali popustiti, če ne bi Makarios organiziral Narodne garde, če ne bi Grke zapeljal nacionalizem, če ne bi bilo vojaškega udara, tudi ne bi bilo turške invazije in tujega vmešavanja in pobijanja in trpljenja in uničevanja in beguncev.

V tem je tudi pouk za nas Slovence. Čeprav je narod majhen, lahko odloča o svoji usodi, toda ukrepati mora pametno in preudarno. Če se preda čustvom in zataji pamet, si nakoplje na vrat nesrečo in tuje vmešavanje. Tudi naša preteklost nas spominja na to.

CERKEV NA VZHODU

Nekak "konkordat med Kremljem in Vatikanom bi bil tragedija," je dejal Rev. Paul Oestreicher, tajnik odbora Britanskega sveta Cerkev za vzhodno-zahodne odnose, potem ko se je vrnil s canterburyjskim nadškofom dr. Ramseyem z obiska v Vzhodni Nemčiji. V pogovoru s Petrom Nolanom, dopisnikom CATHOLIC HERALDA, sta se dotaknila antikomunizma in poslednjih vatikanskih diplomatskih naporov glede vzhodne Evrope. "Antikomunizem je prav tako nevaren kot je nevaren sam komunizem," je rekel Oestreicher, in razložil, da je zanj anti-

komunizem predvsem stališče zapadnjakov, da imajo v vsem prav. V najbogatejši državi sveta, v Združenih državah Amerike, trpi petina prebivalstva na prikrajanju, je dejal. Nasproti temu, če vzamete komunistične države, se je tam dvignila produkcija in dostojen življenjski standard je bil dosežen za vse. Čeprav je ta povprečni standard nižji od onega na zapadu, tam vendarle ni predelov, ki trpe zaradi pomanjkanja, kot je to primer v zapadnih deželah. Iz poročila o tem ni razvidno, če ga je Heraldov dopisnik vprašal, za kakšno ceno je to in drugo Vzhod dosegel, četudi je nekaj na tem, kakor antikomunizem gleda sam na sebe.

Bolj zanimivo je bilo Oestreicherjevo stališče do vatikanske diplomacije, ki jo gleda "s previdnim pridržkom." Pozdravil bi tako diplomacijo, če bi jo vodili v duhu papeža Janeza kot globok, simpatičen poskus, razumeti položaj na Vzhodu. Če pa so ti diplomatski koraki Vatikana storjeni kot del stare vatikanske politike povečanja moči, celo do te mere, kjer bi bili pripravljeni skleniti pakt celo z vrhom, če bi se pokazalo potrebno, potem pa je - proti taki diplomaciji. Obstaja nevarnost, da bo Vatikan pripravljen na gotove žrtve zato, da ohrani javno zgradbo Cerkev, četudi bi to pomenilo, da jo mora zmanjšati. To lahko vodi do položaja, podobnega na Madžarskem, kjer posamezni duhovniki ne vedo, če si lahko medsebojno zaupajo in kjer se cerkev sama "prostovoljno duši." Nasproti temu vidi Oestreicher v Vzhodni Nemčiji Cerkev mlado in samozavestno. Ta Cerkev je reducirana na stvarno vršino, sopotniki so jo zapustili in njeni udje so zares pravi kristjani.

Kje v vsem tem stoji slovenska Cerkev? Koliko je ta dejansko pridobila na svoji globini - po beograjskem protokolu?

UNIČEVANJE MISELNOSTI

VESTNIK Zveze borcev iz Argentine je lani maja (št. 5/6) omenil pisanje v KLICU TRIGLAVA št. 401, češ da nekateri v zdomstvu še gledajo proti Rimu in Dunaju. VESTNIK je pripomnil, da bi bilo dobro vedeti, kdo so ti ljudje. Objavili naj bi imena in citate, nakar nam je VESTNIK obljubil pomoč "pri uničevanju takšnih miselnosti." Zapisal je, da bo čakal na objavo "recimo v štirih mesecih" in svareče dvignil prst: "Sicer..."

Svarilo nam ni šlo do živega, a ker z druge strani, z doma, toliko beremo o borbi proti sovražnim pogledom, smo se spomnili tudi na to pisanje.

Obljuba, da nam bodo pomagali "pri uničevanju takšnih miselnosti," s katerimi se ne mi ne VESTNIK ne strinjamo, je tako nesrečno zapisana, da nas spominja na boj proti sovražnim nazorom, h kateremu nenehno kličejo komunistični voditelji v Jugoslaviji. Popit, Dolanc in Tito (gl. Od meseca do meseca) so spet govorili o budnosti in o sovražnikih na vseh straneh, proti katerim se je treba nenehno bojevati. Za voditelji zalaja cel trop in se zakadi v slehernega, ki se drzne misliti po svoje.

Kako naj "uničujemo takšne miselnosti," to se pravi poglede, s katerimi se ne strinjamo in jih celo smatramo za škodljive? Z objavo liste imen? In potem s surovim uničevanjem, kot ga vidimo pri skrajnejših na levi in desni? Raje ne, ker sicer bomo sami zabredli v skrajnosti in totalitarizem.

UREDNIŠTVO

SOVJETSKI PRSTI NA BALKANU

Po čudnem naključju, v katerem bodo zvesti komunisti videli imperialistično zaroto, sta ob Titovem obisku v Romuniji (gl. KT 420 -421) dva vodilna časopisa v angleščini skoraj istočasno na domala enak način razpravljala o sovjetskih naklepih na Balkanu. Komentator C. L. Sulzberger je v NEW YORK TIMESU 10. julija objavil članek "Dim na Balkanu," v katerem je na Titov obisk v Bukarešti navezal nekaj "zlovesčih znakov." Govorice z Dunaja o načrtih Varšavskega pakta, da vdere v Jugoslavijo preko Avstrije, je sprožil prebegli češkoslovaški general Šejna v intervjuju na avstrijski televiziji letošnje pomladi. Šejna je pobegnil leta 1968 še pred praško pomladjo. Po šestih letih je razodel namere Varšavskega pakta, po katerih je imela češkoslovaška vojska nalogo, da po načrtu "Polarka" na zahodnem krilu podpre sovjetski vdor v Jugoslavijo. Avstrijski časopisi so iz zadeve napravili senzacionalnega slona, čeprav je obrambni minister izjavil, da vsak generalni štab pripravlja načrte za vse mogoče in nemogoče primere in da ga tudi tak češkoslovaški načrt ne preseneča. Sulzberger je označil načrt kot "kričeč nesmisel," ker bi vdor preko Avstrije vsaj zadušil popuščanje med Vzhodom in Zahodom, če že ne bi sprožil tretje svetovne vojne. Jugoslovanski časopisi so razodetje "Polarke" seveda proglasili za zlonameren poskus reakcije, da zabije klin nezaupanja med Jugoslavijo in druge socialistične države.

Sulzbergerju pa se je zdela zanimiva govorica, ki so jo sprožili Romuni po nedavnem obisku poveljnika četrtega Varšavskega pakta sovjetskega maršala Jakubovskega v Bukarešti. Po vesti, ki so jo objavile zapadne agencije 12. junija, naj bi Moskva zahtevala koridor, ki bi vodil iz ZSSR preko romunske Dobrudje do Bolgarije. Sledila so ugibanja, da hočejo Sovjeti namestiti svoje čete v Bolgariji, kjer jih zaenkrat ni. "Take govorice, čeprav se neumno slišijo, ne gre kar tako odsloviti," piše Sulzberger.

Poveže jih s staro zamero Moskve, ker je Tito leta 1948 zavrnil sovjetsko nadvlado. Na Zahodu že dolgo mislijo, da bo poskušala Moskva po Titovi smrti pripeljati Jugoslavijo nazaj v svojo stajo. Pri tem se ne boje toliko odkrite invazije kot sovjetskih agentov, ki bi podpihnil ogenj nacionalizma med jugoslovanskimi narodi in potem zahtevali od Rusov, da vzpostavijo red. ZSSR bi vsekakor prijalo, da bo dosegla nadoblast v Jugoslaviji in tako pridobila oporišča na Jadranskem morju in mejo z Italijo ter obšla nevtrarno Avstrijo in Kitajski naklonjeno Albanijo. To pa bi tudi pomenilo konec neodvisnih pogledov v Romuniji, ki bi bila popolnoma obkoljena, piše Sulzberger. Zato se imata Tito in Ceausescu precej pomeniti.

Sulzberger pravi, da je Washington že posvaril Moskvo, da bi pritisk na Balkanu povzročil "hude neprijetnosti" z ZDA. Toda vprašuje se, če se zdi Kremlju

svarilo resno, ker se spominja na miho reakcijo leta 1968 ob Češkoslovaški. Sulzberger zato piše, da bi moral Zahod pripraviti zavezniške načrte za vsak primer in bi moral pritisniti na Grčijo in Turčijo, da se nehata prerokati zaradi priobalne nafte. Pisal je le nekaj dni pred ciprskimi dogodki, ki so privedli Grčijo in Turčijo na rob vojne in pognali Grčijo iz NATO,

Londonski ECONOMIST je o istem predmetu na zelo podoben način pisal 6. julija pod naslovom "Sunek na Balkanu." Tudi ta je vzel za osnovo govorico, ki so ji botrovali Romuni, da je maršal Jakubovski zahteval od Romunov koridor preko Dobrudje do Bolgarije. ECONOMIST ugiblje, da Sovjeti morda žele ukrotiti Ceauscesca in povezati Romunijo resneje z vzhodnim blokom. Bolj verjetno pa se mi zdi, da imajo Sovjeti več za bregom. Ob Titovi smrti se jim bo končno ponudila priložnost, da popravijo škodo, storjeno leta 1948, ko je Tito odtegnil Jugoslavijo od sovjetskega nadzorstva. Všeč bi jim tudi bila jugoslovanska pristanišča, ker sovjetsko ladjevje nima oporišča v Sredozemlju, odkar so ga Egipčani leta 1972 nagnali iz Aleksandrije. Tudi letališča bi jim prav prišla. Ko bo Tita pobralo, bodo Rusi hoteli zagotoviti, da v Jugoslaviji ne bo prišel na oblast kdo, ki bi oživel poskuse liberalne alternative komunizma. Ob tistem času bo prikladno, če bodo sovjetske čete tudi v Bolgariji, kjer jih zaenkrat ni. Tudi med bolj pravovernimi nasledniki Tita se bodo Rusi lahko uveljavili. Frakcija, ki bi hotela rusko pomoč, si jo bo morala kupiti, recimo z oporišči na Jadranu.

ECONOMIST zaključuje, da bi povratak Sovjetov na zahodni Balkan utegnil tudi opogumiti italijanske komuniste ali pa povzročiti nacionalistično reakcijo; v obeh primerih bo trpela demokracija v Italiji. Če imajo Sovjeti naklepe na Balkanu, svari tednik, se mora zapad spomniti na reklo, da se Evropa trese, kadar se kaj premakne na Balkanu.

Če premislimo oba članka, postane jasno, da ju ni navdihnil kak skrivni zarotniški center mednarodne reakcije. Tudi naključje ni tako čudno. Oba sta se oprla na govorico, ki so jo sami Romuni spravili v svet. Oba je sprožilo ugibanje, kaj se utegne Tito pogovarjati z Romuni. In oba so ista dejstva pripeljala do podobnih sklepov in do svarila zapadu, naj gleda Sovjetom na prste, če jih stegnejo proti Balkanu. Naj Tito reče kar hoče, stavba, ki jo je sezidal, počiva po Titovi lastni krivdi preveč na njegovih plečih, da se ob misli na njegovo smrt Sovjetom ne bi začele cediti sline in da misleči ljudi na zapadu ne bi spreletaval srh.

DOPOLNILO

Naš sodelavec, ki ureja rubriko 'Od meseca do meseca', je pred zaključkom lista ugotovil, da so jugoslovanski listi pisali, da je bilo pri zagrebški železniški nesreči ubitih "okrog 130 ljudi" in do sredine septembra so jih identificirali 90. - Na seji delavskega sveta železniškega transportnega podjetja Zagreb 11. septembra je direktor poročal, da strahota ni iztrepkala železničarjev: v prvih 3 dneh po nesreči je 10 strojevodij prišlo pijanih v službo in v 12 dneh po nesreči je 7 strojevodij vozilo skozi rdeče signale.

TITO SE ZAPLETA V LASTNE ZANJKE

Titova igra zadnjih nekaj let postaja vedno jasnejša. Vse kaže, da so čistke liberalov v letih 1971 in 1972 imele dva smotra: 1) zadovoljiti Titovo lastno željo, da bi preko partije imel močnejši oprijem nad dogajanjem v Jugoslaviji, in 2) izpolniti Titovo stran tihega ali celo izrecnega dogovora z Brežnevom, da bo namreč Tito ponovno uvedel demokratski centralizem v zameno za to, da Sovjetska zveza pristane, da Titova sedanja ekipa ostane na vladi po njegovi smrti in da ostane Titu njegov položaj med neuvrščeni.

Stroški Titovih ambicij in izpolnitev njegovega dela dogovora z Brežnevom so bili visoki za Jugoslavijo. Predvsem se je znova na široko odprl razdor s hrvatskimi nacionalizmom, ke so Titovi manevri zahtevali nadomestitev bolj ali manj sprejemljivega hrvatskega vodstva z lutkami. Še huje je seveda bilo, da je med drugo čisto leta 1972 Tito zamenjal generacijo ljudi, ki so si v dvajsetih letih nabrali precejšnje izkušnje, in jo zamenjal z neizkušenimi mladeniči, ki so bili še pripravljeni sprejeti njegovo besedo brez pomeslekov. Tako so ostali okoli Tita stari ideologi kot Kardelj in Bakarić in zelo mladi po-partizanski komunisti, medtem ko generacija ljudi okoli petdesetih let skoro popolnoma manjka. In nekateri opazovalci so celo mnenja, da se bo tudi mlajša generacija kmalu naučila življenja, če bo kaj časa ostala na vladi, tako da se bodo njeni pogledi komaj razlikovali od pogledov odstavljenе generacije.

Pravijo, da imajo odstavljeni voditelji precej podpore po vseh republikah. Po drugi strani pa se njihovi nazori vedno bolj približujejo nazorom prvih disidentov kot je Djilas, tako da utegenjo lepega dne nastopiti skupno.

Ko je Tito na ta način omajal svojo lastno stališče nasproti Sovjetom, se je nepričakovano izkazalo, da se Sovjeti ne držijo svoje strani "dogovora." Že spomladi so menda odkrili obsežno mrežo Moskvi vdanih komunistov, ki so bili tudi povezani z vzhodno - evropskimi poslaništvom in z voditelji v tujini pod pokroviteljstvom Sovjetske zveze. Sledil je dolg molk, ki je pač najboljši znak, kako so bili titovci presenečeni in v kakšni zadregi so se znašli. Sedaj so kominformovske zarotnike postavili pred sodišče, kjer so bili obsojeni na ne posebno visoke kazni, če človek upošteva, da so pripravljali prevzem oblasti. Povrhu je Tito tudi smatral, da mora za ravnotežje spraviti v Beogradu pred sodišče starega odvetnika zaradi domnevnih zvez s četniki, v Ljubljani pa začeti gonjo proti katoliški cerkvi.

'BREŽNEV NI VEDEL'

Titova lastna obrazložitev za kominformovsko podtalno delo v Jugoslaviji je, da vse to nima opravka z Brežnevom, ki da se bori z drugo frakcijo v Kremlju pod vodstvom maršala Grečka in policista Andropova. Ta druga frakcija naj bi bila odgovorna za rovarjenje v Jugoslaviji. To je seveda povsem mogoče, toda drugo vprašanje je, ali je potem za Tita najboljša politika,

da nadaljuje prijateljstvo z vzhodno evropskimi režimi, kot da se ni nič zgodilo, kakor očitno Tito namerava. Notranje seveda ravnotežno preganjanje "liberalov" in "dogmatikov" daje veliko prednost dogmatikom, ki so po svojem značaju vedno pripravljeni za podtalno delovanje.

Kljub temu utegne imeti kominformovska zarota dobre posledice: Ljudje, ki so doslej mirno sprejemali Titovo gospodstvo, češ da vsaj zagotavlja mirno življenje, se začnejo spraševati, ali ne odkriva čezmerno jugoslovanski bok napram Sovjetski zvezi; dalje se mnogi sedanji "titovci" začnejo zavedati, da so tudi njim "liberali" potreben zaveznik v boju s Kremljem, pa najsi gre le za eno frakcijo tam ali za celotno vodstvo Sovjetske zveze. "Kominformisti" pa menda odkrito govorijo, da je bila to šele prva runda.

Spričo Madžarske leta 1956 in Češkoslovaške leta 1968 in še marsikaterega dogodka medtem, pa spričo neuspeha komunističnega gospodarstva in poskusov reform v Vzhodni Evropi, da bi ga vsaj malo racionalizirali, je nerazumljivo, kako je mogoče, da si še toliko ljudi dela iluzije o "socialističnem gospodarstvu" in o življenju pod socialističnimi režimi na splošno.

Kljub temu doživljamo, da so na Portugalskem rdeči polkovniki vrgli zmerne predsednika Spino in so na tem, da deželi vsilijo vlado komunistov in (začasno) socialistov.

Položaj na Grškem je nekaj boljši, ker so desni polkovniki srečno sprevideli, da se njihov režim krha in so izročili oblast, menda pod pritiskom nekaterih vojakov, izkušenim političnim ljudem. Ti trenutno vozijo jako dobro in bodo najbrž brez težav dobili volitve v novembru. Toda kljub temu je pritisk z leve, posebno med mlajšimi ljudmi, zelo hud. Univerza je skoro decela levičarska. Glavni vodja levičarjev je pa bivši ameriški državljani in profesor ekonomije na kalifornijski univerzi, Andreas Papandreu.

Rad bi znal razložiti privlačnost, ki jo zavoženi sistem v Vzhodni Evropi še ima za toliko ljudi.

LJUDSKI GLAS NA RAČUN DOLANCA

Dolanc se pelje s šoferjem in v neki vasi povozita kokoš. Dolanc gre v kmečko hišo, da uredi zadevo. Najzaj pride ves zbit in z zatečenim očesom.

Pa se oba peljeta dalje in povozita prešiča. Pa reče Dolanc šoferju: Tovariš, pojdi zdaj ti h kmetu in se z njim pogovori. Ko se šofer vrne, drži v rokah slivovko in gnjat. Dolanc ne more tega razumeti in se čudi, zakaj so s šoferjem tako lepo postopali. Šofer mu razloži: 'Ko sem vstopil, sem razložil kmetu, da sem Dolančev šofer in da sem povozil prasca, ki zdaj leži na cesti. In so mi dali steklenico slivovke in meso...'

*

- Le kdaj se bo pri nas obrnilo na bolje?
- Potrpljenje, potrpljenje, bo že, bo že!
- Pa kdaj bo to?
- Ko bo Djilas na Titovem grobu vprašal Kardeljevo vdovo, kdo je pravzaprav ustrelil Dolanca...

SENATOR LAUSCHE KOROŠKIM SLOVENCEM

(Posebno poročilo iz Amerike)

Slovenski pevski zbor Gallus iz Celovca, v katerem so zbrani pevke in pevci iz vseh predelov slovenske Koroške, je v dneh od 26. avgusta do 9. septembra bil na koncertni turneji v Združenih državah in Kanadi. Gallus je imel koncerte v Bridgeporty, Connecticut (New York), V Washingtonu, D.C., v Clevelandu, Ohio, Lemontu, (Chicago), Illinois in v Toronto v Kanadi. Povsod so velike koncertne dvorane bile polno zasedene. To niso bila le občutena srečanja koroških Slovencev z daljnimi ameriški rojaki, temveč v prvi vrsti umetniški uspehi visoke glasbene kulture iz pristnega okolja najlepših slovenskih pesmi. Gallusova turneja je bilo prvo gostovanje te vrste, ne le iz slovenskega zamejstva, temveč tudi prvi ameriški nastop večjega slovenskega zbora. Gallus je to pionirsko vlogo zelo dovršeno izvedel.

Vse to skupaj je ameriški obisk slovenskih koroških pevcev napravilo v nepozabno medsebojno doživetje. Koroške pevke in pevci so v Ameriki in Kanadi srečali na tisoče rojakov štirih slovenskih rodov, ki z velikih dalj z njimi čutijo, kot da bi sami ali njihovi predniki ne bili že zdavnaj zapustili rodno slovensko zemljo.

Ta skupnost slovenskega izročila, kulture in src je dobila poseben poudarek na koncertu v ameriški prestolici dne 29. avgusta, ko so koroške pevke in pevci spontano prekinili izvajani program in zapeli Gor' čez izaro v počastitev na koncertu navzočega petkratnega guvernerja Ohio in senatorja Združenih držav, Franka Lauscheta. Ganjen do vzklika, da je vedno bil in bo ostal ponosen na svoje slovensko poreklo, je senator Lausche po uvodnih spominih na svojo slovensko mladost v Clevelandu tako-le v slovenščini nagovoril koroške pevke in pevce:

"ZAUPAJTE IN VZTRAJAJTE; "

"Hvala Vam za Vaše občuteno in dovršeno petje, ki ste nam ga prinesli v dar iz slovenske Koroške. In kaj naj Vam mi damo v znak naše iskrene zahvale? Potrdilo, da poznamo Vaše posebne težave in da v Vaši borbi za ohranitev in okrepitev dvanajststoletne slovenske dediščine na Koroškem stojimo z Vami in Vas podpiramo.

"Koroška slovenska pesem, ki ste nam jo prinesli, je v svoji jezikovni starodavnosti, folklorni posebnosti in glasbeni edinstvenosti morda najbolj pristen izraz slovenskega porekla in značaja dolin, ravnin in gora južne Koroške. Nocoj ni čas, da bi našteval številne značilnosti južne Koroške. Želim pa poudariti eno dokazno dejstvo, ki je tako nedvomno, da morda prav zato o njem tako malo govorimo in slišimo. V mislih imam najstarejšo obstoječo ustanovo Vaše dežele in države - župnijsko cerkev. Čeprav pod nemškimi škofi, je tudi danes na južnem Koroškem večina župnij s slovenskimi duhovniki in verniki. O tem nepretrganem

dvanajststoletnem dejstvu priča tudi to, da sta oba letošnja novomašnika na Koroškem slovenskega rodu. Če imajo o tem na Dunaju kake dvome, naj se obrnejo na celovškega škofa.

"Zato ni samo Vaša juridična pravica po členu sedmem zavezniške državne pogodbe z Avstrijo, temveč tudi Vaša naravna in zgodovinska pravica in moralna dolžnost, da neustrašeno vztrajate na zahtevi po obveznih dvojezičnih šolah v vseh občinah južne Koroške, na pravici sorazmerne udeležbe slovenskih kulturnih in prosvetnih ustanov v deželnih in državnih dotacijah, in na popolni javni enakopravnosti slovenskega jezika po švicarskem in južnotirolskem vzgledu.

"Prav tako je v smislu državne pogodbe pravica in dolžnost Vaše matične države - Republike Slovenije, da sama in preko zvezne vlade v Beogradu mednarodno uveljavlja te Vaše pravice in obveznosti Avstrije za dosledno izpolnitev sedmega člena državne pogodbe. Kot sopolpisnica te pogodbe mora tudi Amerika primerno podpreti te upravičene zahteve. V lastnem interesu Avstrije kot nevtralne države med evropskim vzhodom in zahodom pa bi bilo, da bi iz lastne politične modrosti kar najbolj širokogrudno tolmačila in izpolnjevala svoje državne obveznosti do koroških Slovencev, ki jih afirmira sedmi člen iste državne pogodbe, ki je rešila Avstrijo iz ruševin nacističnega rajha, ki je hotel Slovence izbrisati iz evropskega zemljevida.

"Dragi koroški rojaki! Zaupajte in vztrajajte! Pravica in bodočnost sta na Vaši strani! "

WATERGATE - NOVA SLEPITEV ?

Piše D.K.

Celo v Združenih državah samih je trajalo nekaj časa, predno se je javnost zavedla resničnega pomena "tretjerazrednega vloma" (kot se je glasila prva uradna izjava) v prostore Glavnega odbora Demokratske stranke, v poslopju Watergate. Še dalje je zaostala Evropa, ki se je, vsaj tako izgleda s te strani oceana, šele v zadnjih tednih zavedla resničnih dimenzij te zadeve in možnosti, da bo ta vihar odnesel Nixona in vse njegovo delo, če že ne tudi njegove zunanje politike.

Ker zadeva sama niti še ni končana ter bo skupno z Nixonovim imenom še dolgo polnila stolpce svetovnega časopisja, političnim analitikom in drugim avtorjem pa nudila bogastvo snovi za obravnavanje, bi bilo povsem nemogoče ocenjevati reakcijo svetovnega tiska na to tragedijo moderne Amerike. Možno so samo neke splošne ugotovitve; sovjetski tisk se je omejeval na suha sporočila ob najznačilnejših dogodkih; Kitajci so molčali; vzhodno evropski tisk je (jasno) ponavljal moskovsko linijo; zahodno evropski pa se je oprijemal ameriških konservativcev, ki so do kraja upali v nek zadovoljiv razplet, medtem ko so se iz Britanije slišali glasovi, da so njihovi škandali vsaj zanimivi in pikantni, ker so vanje navadno vmešane tudi "interesantne" damice.

*

Kar se slovenskega domovinskega pisanja tiče o tej zadevi, bi lahko označili kot osrednjo analizo

(doslej), članek z naslovom "Watergate: nova slepitev", ki ga je v sobotni prilogi ljubljanskega DELA, objavil Milan Dolinar, 17. avgusta 1974. Dolinar sam priznava, da je šele Nixonov odstop izročil vso zadevo "pazljivejšem opazovanju," ter na to navaja hipotezo, da gre v bistvu za "veliko mistifikacijo". Toda, ko je mistifikacija razpadla in je Nixon moral iti - se šele začelja prava mistifikacija.

Pri tem ne gre samo za "miselno in besedno telovadbo," pravi Dolinar, ki nato označuje "nasilno publiciteto," kot bistveno silo, odgovorno za Nixonov padec, potem pa navaja vrsto elementov, ki naj bi sestavljali zadevo Watergate:

ČRNI NOČNI ČUVAJ IN BELI DRŽAVNI PREDSEDNIK

"Ena vodilnih tem afere je bila "somrak bogov."

Richard Nixon, državni politični in vojaški vodja ene od dveh sil velikank, človek z roko na raketnem gumbu - stisnjen v jeklen obroč lastnih dejanj, ki se oži in ga naposled zaduši. Tema je neločljivo povezana z mitom o vzponu in padcu "malega človeka" Nixona, s ponovno uveljavitvijo in ponovno razveljavitvijo starodavnega ameriškega stereotipa, češ da je v deželi, možnosti vse možno.

Druga vodilna tema afere je kriminalka, kjer sta kakor po preiščenem scenariju razporejeni igra in protiigra: črnc, nočni čuvaj v washingtonskem bloku Watergate, ki po naključju zasači uradne vlomilce in jih ne vedoč, za kaj gre, prijavi policiji ter izroči predsednika usodi; po naključju vrženo vprašanje v sodno dvorani, češ kaj so vlomilci tam počeli, in skoraj enako odgovor, češ da so nastavljali prisluškovalne naprave, nenaden nastop dveh mladih reporterjev / WASHINGTON POSTA, ki se zažreta v obskurno zgodbo, polovita visoke vire in izžmeta iz njih - spreminjajoč se v njihovo orodje - nekaj neizmerno večjega, kakor pa sta pričakovala; in potem premik težišča zgodbe v neposredno Nixonovo bližino z vsemi sunki in zastoji. To se naposled z neogibnostjo izteče v obsodbo pred vrhovnim sodiščem, v katastrofalno glasovanje v pravosodnem odboru, ki ga televizija spremeni v nacionalen politični tribunal - in naposled v milostni sunek: veljaki stranke mu "razlože gola dejstva," pretorijanci okrog njega se stisnejo v kote in doktor Kissinger "preživi zadnje štiri dni (in doberšen del noči) v njegovi bližini." Evtanizacija...

Tretja vodilna tema afere je enkratnost. Prvi impeachment ameriškega predsednika v tem stoletju, prvi odstop ameriškega predsednika sploh; in če natančno premislimo, prvi padec takšne vrste in s tolikšne višine v tolikšno globino v politični zgodovini človeštva. Bili so seveda padci v razvalinah lastnih držav, bili so še pogostejši padci ljudi in vlad, toda da bi državnega voditelja v istem režimu po nekem izrednem ustavnem postopku odstranili z vrha. Kljub odstopu, s katerim se je bilo edino še mogoče ogniti zadnji nevednosti za javnost, sramoti za Nixona in nevarnosti za ZDA, se je namreč ta proces za vse praktične namene končal natančno tako, kot da bi mu

bil senat dobesedno izrekel šah mat.

Še več vodilnih tem takšne in podobne vrste je bilo v tej aferi, a naštetje so glavne. Pač pa se je že prej napovedala, tisto popoldne pa, ko je šlo že vse h koncu, tudi prikazana nova tema, ki je potem skoraj v hipu preplavila vse druge in se zasedla na prvem mestu. Ob njej se je vredno ustaviti, saj se z njo začelja nova mistifikacija in nova afera - če je o čem novem sploh mogoče govoriti.

"Vest, ponos in odgovornost nešteti ljudi in institucij so v skrajni konsekvenci potrdili, da, prvič, obstojajo norme za vedenje javnih funkcionarjev, ki jih priznavajo in spoštujejo vsi Američani, in drugič, da je predsednik tako prekršil te norme, da je to terjalo izredno in enkratno korekturo." (WASHINGTON POST). "Medtem ko do Nixona danes ni mogoče čutiti drugega kakor usmiljenje, pa smo lahko ponosni na institucije, ki so pokazale, da so se s svojo močjo in odpornostjo zmogle postaviti po robu najhujši groznici, kar jih je viselo nad to republiko v dalj kakor sto letih." (NEW YORK TIMES). "Zdaj bo prišlo do reform, s katerimi bodo spremenili financiranje volilnih kampanj, zaščitili zasebnost naših ljudi, nadzorovali moč in vpliv ljudi v Beli hiši in javne zadeve bolj odprli javnosti. Tragediji je bilo ime Nixon, bistvo tragedije pa je bilo v tem, da ta človek ni zaupal niti svojim boljšim nagonom niti svojim zvestim prijateljem." (James Reston). Ali naposled: "Odstranitev Nixona ne trga kontinuitete. Ravno nasprotno." (LONDONSKI ECONOMIST).

Torej: S sistemom je vse v redu. Narobe je bilo z Nixonom. Odstranitev Nixona priča o moči sistema."

Čeprav vsebujejo gornje teme nekaj stvarnih netočnosti, ki jih bo treba posebej navesti, vendarle so navidez vsaj popolnoma upravičene. Dolinar zavrača tezo, ki naj bi bila razvidna iz tega mišljenja, češ, da naj bi Nixon s svojim odstopom plačal "tudi del cene za boleče razdore, zasekane v kolektivno družbeno telo in duh Amerike že izza druge svetovne vojne sem, če ne še od prej... Nixon naj bi bil (po tej tezi) nekaj, kar je treba z železom izžagati, pa greš s tem skozi katarzo in je potem v bistvu spet vse dobro..."

Ta teza, piše Dolinar, se je rodila "iz politično psihološke ponudbe in povpraševanja... a je bila v resnici namenjena le lahkovernejši kategoriji odjemalcev..." In na to nadaljuje:

"Celo na zelo preprosti ravni bi lahko zastavili vprašanje nekako takole: Če je bil problem Nixon in ne sistem, kako potem, da je sistem sicer razgalil Nixona, njegovo samovoljo in zlorabo oblasti, a se je to zgodilo (kakor pričajo poročila) na izrazito slučajan način, v katerem ni nič nujno "sistemskega"? (Na primer: če Nixon ne bi bil bolešno snemal pogovorov v Beli hiši na trakove za vohunske ali arhivske ali zgodovinske potrebe, bi bil bolj kot verjetno še dandanes predsednik ZDA...) Če pa se od Richarda Nixona tudi odmaknemo, a ostanemo še vedno pri osebnostih, se je vendarle treba znova dotakniti

vprišanja, kako to, da so ostale v bistvu nepojasnjene smrti obeh Kennedyjev in Kinga. To niso bili kdor si bodi: prvi je bil predsednik Združenih držav, drugi kandidat za to funkcijo, tretji pa najvidnejši voditelj vseh Američanov črne polti. Toda nosilce nasilja, ki so pretrgali njihova življenja, prekriva nespoznavnost. Je to veriga naključij ali pa odsev zakonitosti, ki utegne imeti kaj opravka s sistemom?

Tudi Dolinarjevo povezovanje afere Watergate z "nepojasnenimi" umori obeh Kennedyjev in Kinga (pozabil je na neuspeli atentat Wallaca), navidez popolnoma upravičeno vzbuja dvome v sistem, ki je v dveh stoletjih svojega obstoja menda doživel - ducat političnih umorov. Toda kam pridemo, če ga primerjamo z evropsko zgodovino, da o Stalinovih procesih in o tem, kako je Tito "počistil" svojo hišo, niti ne govorimo. Zakaj je tudi ameriški sistem prizadela tolikšna preizkušnja, zgneteno v praktično eno samo desetletje, je vprašanje, ki ga ni mogoče odgovoriti ne z enim samim stavkom, z enim samim člankom ali celo z eno samo "učeno" razpravo. Vsi ti pojavi so samo del nenehnega vrenja ameriške - in svetovne - družbe, kot posledica tehnološkega razvoja, ki je prinesel novo lestvico vrednot, pri tem pa sprostil sile - in posameznike, ki so nenadoma zgubili tla pod nogami ter za svojo nestabilnost dolžijo družbo.

Dolinar sam se v svojem razmišljanju o zadevi Watergate izgubi v tej kompleksnosti in ker ne najde izhoda, se oprime ideje, da gre za neko novo "slepitev", za "mistifikacijo", ki je potrebna, kadar postane za "uradni svet prenerodno, da bi se spuščal na tvegana področja."

"Kakorkoli že, ob Nixonu in aferi Watergate se je podobno kakor pred leti v čisto drugačnih pojavnih oblikah in razsežnostih - bilo je ob "kulturosebnosti" in stalinizmu - ponovilo nekako naslednje stališče. Temelji sistema so v redu. Križ je z odkloni. A če in ko se le-ti spet uredijo (urediti pa se prej ali slej morajo, ker temeljnih neskladij v sistemu ne more biti), potem je spet vse na mestu.

Tako nekako je zdaj oblikovana propagandna ponudba na svetovnem trgu v zvezi z afero Watergate. Tu pa se začenja nova mistifikacija, ki daleč presega Watergate."

PRIZIVNO SODIŠČE

Dolinar je v svojih izvajanjih, kot rečeno, zagrešil nekaj osnovnih napak ali bolje netočnosti. V temi "kriminalka", govori o "po naključju vrženem vprašanju v sodni dvorani, češ, kaj so vlomilci tam počeli in skoraj enako odgovor, češ da so nastavljali prisluškovalne aparate." To vprašanje, jasno, ni bilo niti "slučajno", niti vrženo šele v sodni dvorani. Postavljeno in odgovorjeno je bilo v 48 urah po izvršenem vlomu.

Dalje: "nenaden nastop dveh mladih reporterjev, ki se zažreta v obskurno zgodbo, polovita (:) visoke vire in izžmeta iz njih - spreminjajoč se v njihovo orodje - nekaj neizmerno večjega, kakor pa sta pričakovala..." Dolinar oslanja to navedbo na "pol-informacijo" o

delovanju reporterjev časopisa WASHINGTON POST, Carla Bernsteina in Roberta Woodwarda. Res je, da se jima je posrečilo priti v stik z nekom iz bližnje Bele hiše, ki ga imenujeta "Deep throat," toda med tem srečnim "naključjem" in Dolinarjevo navedbo, da sta "polovila visoke vire in iz njih izžmeta nekaj neizmerno večjega," je tolika razlika, da nesporno dokazuje Dolinarjevo popolno neznanje, kako se v Washingtonu opravljajo take reči.

In slednjič: "...to se naposled z neogibnostjo izteče v obsodbo pred Vrhovnim sodiščem..." Vsak resen poznavalec ameriškega vladnega sistema, bi moral vedeti, da ameriško Vrhovno sodišče nikogar ne obsoja, temveč samo razsoja, se pravi, da je vrhovno prizivno sodišče. V zadevo Watergate je Vrhovno sodišče poseglo samo 24. julija 1974, ko je RAZSODILO, da predsednik Nixon nima pravice pridrževati dokaznega gradiva v nekem kazenskem postopku ter mu je ukazalo, da mora izročiti posebnemu tožilcu nadaljnjih 64 magnetofonskih posnetkov, ki jih je zahteval za svojo preiskavo. V nekem širokem smislu bi seveda lahko tolmačili to odločitev Vrhovnega sodišča kot nekakšno "obsodbo", toda v zadevi, ki je prežeta z legalističnimi vprašanji, si takega tolmačenja ne moremo privoščiti.

(ZAKLJUČEK DRUGIČ)

JUGOSLAVIJA SE BOJI OBKOLITVE

K dopisniku zamejskega Slovenca na 11. strani bi bilo vredno dodati, da so tudi notranje težave v Jugoslaviji vzrok nezadovoljive zunanje politike, kar zadeva slovenske manjšine.

Jugoslovanske notranje težave so znane. Gospodarske razmere so težke, obupne. Že to je dovolj za negodovanje. Toda neurejene so tudi narodne razmere (prav zdaj napovedujejo proces hrvaškim separatistom), in te bo še težje urediti, kajti zaupanje je hudo omajano. Preprečiti bi bilo treba vsaj "jugoslovansko" (=velikosrbsko) hegemonijo, ki sedaj prodira že v Slovenijo. Jugoslovanski narodi bi morali končno dobiti občutek, da jim v zvezni državi ne grozi narodni pogin, ampak da jim je omogočen resničen narodnokulturni in narodnopolitični razvoj.

To se pa še do danes ni zgodilo. Slovencem je celo stalno pred očmi spodkopavanje samostojnega slovenskega nastopa v zamejstvu, ki pripada celo sosednji državi in to celo tedaj, ko gre za slovenski nastop na pluralistični podlagi, ki ni nasprotna jugoslovanski družbi. Da jugoslovanska zunanja politika pravzaprav celo podpira nesamostojno slovensko zamejstvo, ki naj se utaplja v tujih strankah, prav tistih, formalno "naprednih", ki se ne bodo pomišljale pasti po jugoslovanski državi, ako pride ura, in v rokah katerih so napredno usmerjeni slovenski zamejci samo poceni orodje.

Kar zadeva pa zunanje odnose, to je predvsem odnose do Moskve in obratno, pa bi dodal, da je poslednja odkrita zarota, ki jo je omenil Tito na Jesenicah, pokazala, da misli Moskva popolnoma resno, in menim, da se tega prav dobro zavedajo tudi v Beogradu. Zaskrbljenost zaradi Cipra, ki jo kažejo v Jugoslaviji, očituje, da tudi Grčija ni več zanesljivo na strani Zahoda in da utegne biti Jugoslavija obkoljena, pred ali po možni komunistični Italiji, tudi s te strani.

Kaj naj si potem misli šele slovenska javnost v sami Jugoslaviji za svojo bližnjo in daljno bodočnost?

Večino živalskih kosti iz jugoslovanskih klavnic pokupijo Italijani, medtem ko Jugoslavija uvaža kosti iz Bolgarije, ker domačim tovarnam kostnih lepil primanjkuje surovin. "Se pravi, da sami sebe obiramo do kosti", komentira ljubljansko DELO.

(zps)

MED SINOVI IN POSINOVLJENCI

(Prevod: V-k)

Predsednik, čeravno se še drži dobro, skuša pri svoji 82 letih držati pod kontrolo državo, ki je v globoki krizi. Med mnogimi kandidati, ki so mu blizu, je izbral Staneta Dolanca, moža "trde roke," ki se je že sam proglasil za njegovega političnega dediča. Njegovo ime je večini Jugoslovancev neznano, toda njegovo avtoriteto že prizna vrhunska birokracija. Dolanc je odstranil morebitne tekmece in sedaj čaka na uradno posvečenje pri volitvah koncem maja. Je človek, ki malo govori, saj tako le pravi: "o inteligentnih stvareh ni mogoče govoriti dolgo." Dela brez prestanka, toda samo do druge ure popoldne, kajti "ni mogoče ustvariti inteligentnih stvari za predolgo dobo."

*

Premik čet v Sloveniji do Krasa, nenadna aktivnost motornih vedet na istrskem morju, povsod ljudske manifestacije, na Reki, v Ljubljani, v Zagrebu, Beogradu in v Titogradu, ostri napadi na Italijo od strani tiska in manjših voditeljev; vse to je doseglo svoj crescendo v govoru, katerega je imel Tito v Sarajevu, ko je izjavil, da Jugoslavija ne bo nikdar odstopila bivše cone B, ki je že del njenega ozemlja. To je sod smodnika, katerega je postavil Beograd po italijanski diplomatski noti meseca februarja, v kateri so protestirali, da so bile na meji med Italijo in cono B postavljene napisne table, kar naj potrdi jugoslovansko suverenost v polni meri.

Na spor med Italijo in Jugoslavijo se povrnemo v nadaljnjem članku. Tu naj zadostuje omemba, kakšno funkcijo ima ta sod smodnika v sedanjem posebnem trenutku Jugoslavije, prizadete od gospodarske krize, ogrožene od separatističnih notranjih trenj in v komunistični stranki, ki hoče položaj zopet vzeti v svoje trde roke. Jugoslavija je sedaj krenila še bolj na levo. Kaže, da bi bila celo pripravljena dovoliti sovjetski mornarici uporabo svojih luk, ker nima oporišč v Sredozemlju in je prisiljena bloditi po Sredozemskem morju neprenehoma. Kratkoterminalno, proti-italijanski sod smodnika, več ali manj upravičen, kakor pač vzamete, služi temu, da galvanizira in drži skupaj državo, združeno v komunističnem in proletarskem smislu proti možnim "liberalno-zapadnim" skušnjavam.

Jugoslavija se nahaja danes pred morda odločilnim preokretom v svojem razvoju in obstoju. Obširna ustavna reforma je na tem, da spremeni politični in gospodarski obraz države, pri čemer se menja naravno tudi volilni razred. Stara garda gre v pokoj. Tito sam se noče več baviti s tem, da drži pod kontrolo državo in stranko, čeravno je še v dobri formi. Da bi zanikali glasove o njegovem slabem zdravju, se je dal ostentativno fotografirati v svoji rezidenci prejšnji mesec na Brionih, ko je sprejel egipčanskega predsednika Sadata in se je dal fotografirati tudi v nedeljo 31. marca na

nekem volišču v Beogradu.

Na površje prihajajo novi ljudje, generacija, ki ni bila partizanska in ki je bila udeležena le v podrejeni vlogi. Med temi je novi vodja stranke, o katerem se ne razpravlja več, mož "s trdo roko" (mogoče fraza ni primerna in jo je treba razložiti). Stane Dolanc, ki je samega sebe imenoval "političnega birmanca" Tita (kadar govori o starem vodju, mu sčopijo solze v oči in tisti, ki ga poznajo, prisegajo, da je ta ganjenost spontana), in ki je stisnil državo v železno srajco ter tudi stranko; čaka na to, da bo njegov triumf kronan bodisi preko političnih volitev, ki so v teku v presledkih, bodisi na desetem kongresu Lige komunistov, ki se vrši konec maja.

MOZAIK NARODOV

Jugoslavijo sestavlja šest republik (Slovenija, Hrvaška, Srbija, Bosna in Hercegovina, Makedonija in Črna gora) in dve avtonomni pokrajini (Vojvodina in Kosovo). Ima tri glavne jezike (slovenski, srbohrvaški in macedonski) dve abecedi (Slovenci in Hrvati pišejo v latinici, Srbi in Mecedonci pa v cirilici). Nadalje so še izdatne manjšine drugih narodnosti: Albanci, Bolgari, Čehi, Slovaki, Romuni, Madžari, Italijani). Ima dve glavni veri (katoliki in pravoslavni na severu, muslimani na jugu), zgodovinska dediščina stoletne borbe na tem ozemlju med Zapadom in Vzhodom, na obali se najdejo povsod znaki benečanskega gospodstva, medtem ko se je v notranjosti skozi stoletja boril avstro-ogrski imperij s turškim, in tako je nastala tudi različna miselnost in civilizacija. Gospodarski in družbeni razvoj je bil zelo raznolik. (Srednji stan v Sloveniji ima 25 kratni dohodek, tako pravijo -25 krat višji dohodek kot njegov sodržavljan v kakšnem revnem kraju na albanskem Kosovu). Torej Jugoslavija, da uporabimo že izrečeno frazo, je mozaik narodov, ki imajo malo skupnih interesov. Od spretnosti in potrpežljivosti Tita je odvisno da drži to skupaj.

Tito je še močan, koraka živahno, kaže svoj znani mrki izraz, je že delj časa zmeren v pijači in jedi, dela hormonske kure in z Gerovitalom (romunska "švindeln" zdravila, op. prevajalca). Seveda ima 82 let in zato hiti, da izroči vse Dolancu, ki jih ima 33 manj od njega. Jugoslavija je danes v polni gospodarski in politični krizi. Deloma je to kriza rasti, kajti gre za imponentne manifestacije razvoja. Od leta 1952 - 1972 se je industrijska proizvodnja popetorila, ustvarjene so bile iz nič važne industrije (kemija, elektrika, tkanine, metalna mehanika, ladjarstvo, avtomobilizem itd.) in tri milijone delovnih mest. Beograd je gotovo eno izmed tistih mest na svetu, ki se je najbolj spremenil. Od vojne naprej se je prebivalstvo mesta početvorilo in je naraslo od prejšnjih 300.000 tisoč na en milijon 200.000 prebivalstva. Novi del mesta se je razvil v zadnjih letih z neverjetnim ritmom: četrti rastejo kot gobe po dežju, obdane z zelenjem in skozi mesto vodi mestna avtocesta, da dopušča hitro odvijanje prometa. Novi Beograd je simbol današnje realnosti te države, v kateri je prebivalstvo naraslo od 15 na 21 milijonov, to je šest milijonov več, in pri tem se je mestno prebivalstvo

dvignilo na devet milijonov. Ljudje zapuščajo podeželje in gredo v mesta.

Na kakšni podlagi je bil ustvarjen ta gospodarski čudež? Niti na podlagi ruskega komunizma, niti na podlagi zapadnega kapitalizma, marveč na podlagi "samoupravljalnega komunizma." V Sovjetski zvezi, pravijo v Beogradu, pripada vse državi; država odloča o vsem in delavci nimajo nobene besede. Na Zapadu je industrija last industrijalcev, ki odločajo po svojih interesih in delavcem istotako ni dana beseda. Mi, Jugoslavlani, pa hočemo dati tovarne delavcem. Lastnina proizvodnih sredstev je družbena, toda delavci odločujejo tam sami in postanejo tako podjetniki ter sami odločajo o svoji usodi.

PROPADLO SAMOUPRAVLJANJE

Ta gospodarski sistem, v teoriji popoln, je bil uveden s celo vrsto federalnih zakonov v juniju 1950. Toda v deželi, kjer ni bilo niti tovarn, torej tudi ne zavodnega delavskega razreda, je pač teorija ostala teorija. Motto trenutka je bilo: "Predvsem industrijalizirajmo državo." In začela je dirka za industrijo. Tudi najbolj zaostali kot v državi poljedelskega značaja in malo pripraven za kaj takega, je hotel imeti svojo tovarnico, še predno se je mislilo na šole in na ceste.

Kako uresničiti to hvalevredno, ne zmeraj upravičeno, aspiracijo? Obesimo se na prsi matere države? - Tako so načelo gospodarske decentralizacije in samoupravljanja poslali k vragu! Država je bila prisiljena, da je strogo planirala, da je mogla ustaviti dež financiranja pri industrijski aktivnosti. Toda ta financiranja so bila zelo pogosto uporabljena slabo. Očitven dokaz takšne politike je velike jeklarna v Nikšiću v Črni gori, ki ni bila nikdar aktivna in še rine naprej z večnimi dotacijami federacije. Na splošno pravijo v Jugoslaviji: "Normalen človek je sam po sebi izvrstna stvar. Pa tudi jet letalo. Če pa postaviš normalnega človeka, da vodi jet, pride do strašne zmešnjave. Istotako je tudi samoupravljanje zelo lepa zadeva; toda vzemi kmeta, postavi ga v tovarno in pričakuj, od njega, da postane takoj ne samo delavec marveč tudi podjetnik; kaj misliš, kaj boč dosegel na ta način?

Tako je 15 let, med pogreškami in popuščanjem, šla rast v državi naprej, toda samoupravljanje je ostalo v hladilniku. Vse to do leta 1965. V tem letu so gospodarske sile smatrale, da so odrasle in so začele ritati pod napetimi vajeti centraliziranega planiranja federacije in posameznih republik. Ker pa Jugoslavija išče v gospodarstvu stike s Zapadom, čeravno gleda na Vzhod v sentimentalni politiki, so smatrali da je prišel trenutek, da vajeti nekoliko pustijo.

IZDAN KOMUNIZEM

"Dovolj je centraliziranega planiranja, dovolj podpor in odločilnih intervencij države v gospodarstvu; dajmo večjo svobodo posameznim gospodarskim silam, uresničimo popolno samoupravljanje! Vsako podjetje, vsa industrija naj si uredi vse na svoj račun, si sama poišče proizvodno učinkovitost in tržišče za svoje proizvode."

Glavni predstavnik novega kurza, o katerem so rekli, da je "liberalen", je bil Marko Nikezić, ki je postal kaj hitro najvplivnejši vodja stranke, seveda le z odobritvijo koklje Tita.

Narodno valuto dinar so razvrednotili in napravili konvertibilnega z zapadnimi valutami. Cene posameznih proizvodov niso več določevali na politični podlagi, marveč so bile prilagodne tržišču, to se pravi, ustvarjeno je bilo ravnotežje med stroški in med povpraševanjem notranjega trga.

Kakšne so bile neposredne posledice? Da postanejo industrije zopet učinkovite, so odpustili odvišno delavstvo; podjetja, vodena od spretnih in sposobnih rok, so imela velike dobičke; slabo organizirana in slabo vodena pa so propadla. Tedaj so rekli tisti, ki so podpirali "liberalizem" potem ko so stavili pod vprašaj najvišja načela: "Po Karlu Marxu mora država, ko se uresniči komunistična družba in imajo delavci avtonomno in popolno odgovornost za vse in za sredstva proizvodnje, izginiti in z njo tudi komunistična stranka, ki konča s svojo funkcijo." Na podlagi te teorije so Nikezić in njegovi začeli z demontiranjem države in stranke.

Toda v tej gospodarski dirki, ki se je vodila po načelu da "zmaga sposobnejši," so mnogi triumfirali, še več jih je pa šlo po gobe. In samoupravljanje? V resnici je bil v podjetjih vodja podjetja tisti, ki je zapovedoval; to bi bilo dopustno, toda pri šefu podjetja so kmalu dobili premoč njegovi lastni interesi, ne pa interesi delavcev, ki so stali ob stružnici ali pa pri tekočem traku. "Gospodar zna 1000 besed, delavec 300, zato ima gospodar zmeraj prav." To je naslov neke komedije od Daria Fo-a. Morala, tako izražena, velja tudi za Jugoslavijo, kadar pride na mesto gospodarja dirigent, tehokrat. Seveda nominalno pripada vodstvo tovarne delavskemu svetu. Toda ta, ki stoji ob stružnici, zna 300 besed, diplomirani tehokrat pa 1000. In zato zmaga.

Rezultat? Mnogi direktorji, dirigenti so začeli kopiciti bogastvo z zmeraj bolj drznimi manevri in spekulacijami. Bili so, odveč povedano, varni, da ne bodo iz lastnega žepa nikdar plačali, ker so bili pravno neodgovorni, saj je nominalno poveljeval in vodil delavski svet podjetja. Ko so tako nekateri obogateli in si je uradniška delavska elita izboljšala položaje, so bili drugi delavci odpuščeni, ali pa takšni, ki so bili pri manj srečnih in spretnih podjetjih, kmalu brez dohodkov ali pa z zelo znižanimi dohodki, pa tudi niso imeli nobene zaščite s kolektivnimi delavskimi pogodbami, katerih tukaj ni. Na eni strani tedaj nenadno in preveč vidno obogatjenje, na drugi strani velikanska masa brezposelnih, od katerih je en milijon bil prisiljen iskati delo v tujini, največ v zapadnonemški zvezni republiki. Pa so rekli v Jugoslaviji: "Oče se je boril proti Nemcem, sin pa gre delat za Nemce," Nasprotniki novega kurza so godrnjali. "Tuse ne ostvarja komunistična družba, tukaj se ostvarja primitiven kapitalizem z brezobzirno gospodarsko svobodo; tisti ki imajo kaj govoriti, zaslužijo denar in siromake pa ne ščiti nihče."

Naravno je bila ta teza, v kateri je brez dvoma nekaj resnice, propagirana od onih, ki so hrepeneli po oblasti; in to v glavnem od takih, za katere so bili delavski interesi malo važni. To so bili prevsem državni

in strankini birokrati, ki so izgubili svojo vsemoč v korist tehnokratov. Najbolj je bilo opaziti to v borbi med liberalci in nostalgiki, ko je bil leta 1966 odstranjen notranji minister Ranković, "trda roka," šef policije, ki je kontroliral vse in vsakogar, tudi Tita, ko je skril mikrofon pod njegovo posteljo.

Navzlic vsem svojim pomanjkljivostim je liberalna reforma dala zdravilen sunek jugoslovanskemu gospodarstvu, ko ga je modernizirala. Sunek, ki je dal največ koristi najbolj spretnim slojem in najbolj bogatim republikam, kot so Slovenija in Hrvaška, in mnogo nevolje delavskemu razredu in manj razvitim republikam.

"Zakaj moramo dajati denar brez kontrole in v fond perdu za Kosovo in za Makedonijo, ko pa v teh pokrajinah delajo malo in slabo in razmetujejo financirani denar za nepotrebne izdatke kot so palače, za olimpijske vodne bazene iz marmorja," tako so govorili na Hrvaškem. "Če hočete, lahko še nadalje damo denar Makedoniji in drugim, ali hočemo kontrolirati, kako se denar izda, ali pa gremo tja in sami tam investiramo." Kaj še, je odgovorila Makedonija, "vi nam morate dati denar iz socialistične solidarnosti in ne vztrajati pri sistemih, ki spominjajo na kapitalistični kolonializem."

Vodja "liberalnega nacionalizma" na Hrvaškem je bil Tripalo. Ta je naletel na Hrvaškem na dober odmev pri narodu, ki je zmeraj pripravljen nastopiti s svojim ponosnim in sentimentalnim separatizmom. Novi kurz je ogrožal edinstvo Jugoslavije. Srbski kmetje, ki živijo na Hrvaškem, so začeli utrjevati svoje vasi, iz bojazni, da jih bodo Hrvati zopet klali v svoji nacionalistični furiji. Tudi "liberalec" Nikezić je razumel, da se nevarnost veča. In Tripalo je bil leta 1971 izključen iz komunistične stranke.

Obrnilo pa se je slabo tudi za Nikezića. V jeseni 1972 je sekretar izvršnega odbora predsedstva Lige komunistov, Slovenec Dolanc, imel v Splitu pomembnogovor, rekoč približno to: "Jugoslavija in naš sistem so v nevarnosti, izročimo zopet Ligi komunistov učinkovito vodstvo države."

V tem trenutku ni bilo mnogo takih, ki bi razumeli, da je Dolanc novi konj, ki bo zmagal na dirki! Ni mnogo manjkalo, da bi njegov govor cenzurirali pri beograjski televiziji. Toda ko so iste teze bile razložene z avtoriteteto maršala Tita v javnem pismu na stranko konec leta 1972, so vsi razumeli, da je prišel preokret, da so dnevi Nikezića šteti, medtem ko je pojava Dolanca rasla in rasla. Pa kdo je ta Dolanc, katerega izven jugoslovanskih mej poznajo samo nekateri izvedenci? Rojen leta 1925 v Hrastniku v Sloveniji, se je Dolanc udeležil partizanstva, toda ker še zelo mlad, ni bil član vodstva, ki je bilo na čelu Jugoslavije do danes. Začel je karijero v vojski ter dosegel čin polkovnika. Leta 1960 je zapustil vojaški stan, da se posveti aktivno stranki in je vodil tudi strankino šolo. Je fanatičen ideolog. Za njega je zapad istoveten s kapitalizmom in torej z imperializmom, Sovjetska zveza pa je domovina socializma, četrta socializma, ki se napačno uporablja. Kot taka mora biti respektirana in mora biti vzeta v obzir, seveda ne sme vtikati svojega nosu v posle drugih, posebno pa ne v jugoslovanske.

"TRDA ROKA" V POLITIKI

Dolanc ki je majhen po postavi, debel, jovialen, sladkokosec (ima rad kisle slovenske vina in ribe, katere zna sam prirediti na tisoče načinov) in prekaša vse, kar se tiče učinkovitosti. Navzlic obilnemu telesnemu obsegu, priskoči k delu kot kaka žoga. Ob 7. zjutraj je v uradu in takoj začne z delom. Časopise je že bral doma (živi z ženo in dvema otrokoma v majhni vili, v predsedniški četrti Senjak /to je senik/), ali pa v avtomobilu na poti v urad na sedežu Zveze komunistov. Ima več sekretarjev, ki skrbijo za učinkovitost in mehaniziran arhiv. Točno ob sedmih prične s sejami in sestanki. Vsaka in vsak ne traja več kot 15 - 20 minut. Dolanc se izraža zmeraj na jasn in bistveni način ter zahteva od drugih isto jasnost in točnost. Svoje zadržanje motivira tako-le: Ne more se predolgo govoriti o inteligentnih stvareh. Njegov stil je prav nasproten od tega, kar je običajno na sejah jugoslovanske partije, koder se košati besedičenje in megleni pojmi. Tudi pri javnih nastopih je njegovo izražanje jasno in razumljivo (v tem sliči Titu).

Govori, kot da bi že bil na oblasti in istočasno v opoziciji, kajti nasprotnike prehit, ko sam od sebe prizna pomanjkljivosti svoje politike. V politiki stranke mu ne uide ničesar. Brez sramu se drži rutine, da se zanima tudi za male stvari, katere smatra tudi za važne; kratkoma ve vse in kontrolira vse.

Toda točno ob 14. uri zapusti urad, razen če so važne stvari v teku, in si privošči prost čas zmeraj po načelu, "da ne moreš delati inteligentnih stvari dolgo časa".

V sedanjem trenutku njegova delavnost ne pozna urnika. Temeljite reforme, ki so v teku in od njega zaželen, odločijo tudi njegovo usodo.

Dolanc je sekretar izvršnega odbora stranke od začetka leta 1972. Mnogi ga smatrajo za učinkovitega funkcionarja, četudi brezbarvnega, kar je zadostovalo, da "liberalec" Nikezić ni razumel, da si redi gada v prsih, ko ga je predlagal za to mesto, mesto, kjer prevladujejo upravni posli v izvršnem odboru in kjer so komunistični voditelji vseh republik odločevali vsak na svoj račun o politični liniji, katero bodo doma uveljavljali.

Toda Dolanc je začel delovati v nasprotnem smislu, da utrdi svojo osebno politično funkcijo in da utrdi center stranke. "Konec mora biti temu, da se pusti shirati Ligo komunistov, konec mora biti temu, da imajo vsi svobodne roke; odločujmo vsi skupaj o politični liniji, ki se mora uveljaviti in potem se je bomo vsi držali." Politična linija pa, katera je obvezna, je seveda njegova in Dolanc je bil dosedaj toliko spreten, da mu je uspelo isto vsiliti drugim. Njegova akcija se razvija v teh smereh:

Prvič, s celo vrsto reform, vrinjenih minuli februar v ustavo, je bilo pripravljeno nasledstvo za Titom. Ustvarilo se je kolektivno državno predsedništvo iz devetih oseb; to so voditelji vseh šestih republik in obeh avtonomnih pokrajin, zraven pa še vodja stranke, kar je Tito. Tito ostane predsednik do smrti, drugi se letno

menjajo kot podpredsedniki. Postanejo pa po redu predsedniki po smrti Tita. V tem kolektivnem predsedniškem uradu nemerava Dolanc zbrati vse očete in trobentače domovine od Kardelja do Bakarića in do Stambulića, da ima potem svobodne roke v stranki.

Drugič, Ukinjen je stari federalni parlamentarni sistem, sestavljen iz petih domov (gospodarski svet, socialpolitični, kulturni svet, svet za socialno in zdravstveno pomoč, svet za narodnosti) in kjer so ugotovili, da je imel delavski razred samo en odstotek poslancev (kaj šele, da bi bil kak delavec na oblasti); namesto tega so ustanovili novi dom, sestavljen iz dveh svetov: gospodarskega, v katerem volijo delavci v tovarnah, poljedelskih podjetjih in pa profesionalci, zbrani v združenjih, kot so: "skupnosti interesov" in svet narodnosti, v katero volijo državljani in funkcionarji raznih združenj kot Liga komunistov in pa sindikati. "Tako pravijo, spravimo delavce na vrh države, delavski razred in stranko.

Te volitve so se vršile postopno po vsej državi v mesecu aprilu. Izid je že bil naprej določen. Kandidati so vsi določeni od stranke, in kar je najbolj važno, vsi so za Dolanca.

Toda krono vsemu bo nadel Dolanc na desetem kongresu Zveze komunistov, ki se bo vršil konec maja. Pri tem kongresu bo sankcionirano načelo, da mora izginiti centralna oblast, ko bo uresničen komunizem, toda pred tem pa jo je treba ojačati, kajti sicer ne more ustvariti pogojev za svojo lastno izginitev.

SMUK NA LEVO

Nikezića so odstranili, ga postavili v pokoj; kot mnogi drugi njegovi je tudi on, postal žrtev čistke; nekaj jih je tudi v zaporu, seveda zmeraj v imenu demokracije. Stalinisti in lokalni paše dvigajo glave (vodja komunistov v Bosni-Hercegovini Branko Mikulić se je prsil s svojo borbo za demokracijo, rekoč: "Leta 1972 smo vtaknili v zapore 270 protidemokratov, leta 1973 jih je bilo 870.") Pa tudi za časa Nikezića je prišel kak "antiliberallec" v zapor. Kratkotrajno, Dolanc ima za seboj poleg delavcev, katere je "liberalni" kurz razočaral, tudi še birokrate, ki so izgubili stolčke in ki komaj čakajo, da se maščujejo, ter tisti, ki zagovarjajo politiko trde roke.

In Dolanc, kaj on misli točno pri vsem tem? V svoji običajni konkretnosti se izogiba reči kaj obveznega za daljši rok. Pravi, da je edini njegov dogmatizem ta, da je proti dogmatizmu in nič ni tako sveto, da ne bi moglo biti menjano. Naravno, njegova politična sreča je zvezana z njegovo akcijo, napraviti red v gospodarstvu, ki je v krizi. Bo uspel? Zaenkrat obstoja "najnovejši kurz" v nekaj deflacijskih ukrepih, kot so skrčenje kreditov podjetjem, ki ne dajo garancije komisariskim javnim upravam, ki zahtevajo pomoč in javne doklade, da še morejo naprej. On sam nam dokazuje s tem, da se naslanja na center, da hoče dobiti v roke vajeti samoupravljanja, ki je zašlo preveč na stranpota.

Dolancu je potreben čas, potreben daljši rok. Potreben mu je tudi Tito, da bi še živel dolgo, da krije njegovo akcijo. Sicer pa je Dolanc, kot kaže, radi svoje

utrjene komunistične vere, dobro došel tudi pri Rusih. Ko je sekretar sovjetske komunistične stranke Brežnjev bil v Jugoslaviji leta 1972, ga je spremljal v neko tovarno Dolanc. Brežnjev je rekel delavcem: Ne odobravamo tega, kar delate, je pa zanimiv poskus in vrhu vsega ima socialističen značaj. Kasneje je sovjetski ministrski predsednik Kosigin izjavil: Smo veseli, kar storite za stranko spricho desetega kongresa.

Dolanc danes poriva Jugoslavijo na levo. Videti je, da je to potrebna cena, da se ohrani enotnost države. In če ostane enotna, bo Jugoslavija nadaljevala svojo tretjo pot med sovjetskim komunizmom in Zapadom, ne da bi razpadla ali pa padla v sovjetski objem. To bi bil uspeh, ki si ga vsi želijo, posebno pa mi Italijani, ki smo tako blizu Jugoslavije.

IDEJNE POMOTE V BEOGRADU

(Dopis izza meja)

Spomladno prerekanje med Italijo in Jugoslavijo o coni B je razjasnilo tudi mnoga vprašanja beograjske, ali če hočete ljubljanske, politike do vprašanja zamejskega slovenstva, zlasti še prepuščanja, odnosno izročanja slovenskih ljudi tujim (formalno "naprednim") strankam.

Pogrom na dvojezične table na Koroškem ter prisotnost nacistov v sami vladi Kreiskega so razgalili vso nacistično strukturo avstrijske socialistične stranke, v Trstu pa se je tista slovenska stran, ki se oklicuje za "napredno," znašla med kladivom in nakovalom, z ene strani zaradi svojega članstva v italijanski KP ter strogi poslušnosti njenim ukazom, ki so v primeru cone B narekovali bolj ali manj prikrita protijugoslovanska stališča, po drugi strani pa v odnosu do jugoslovanske države, ki jih vzdržuje.

Najbolj nerodno se je zapletel prav PRIMORSKI DNEVNIK, ki je ob obisku poslanca KPJ in njegovem govoru, "zvest" jugoslovanski pravični stvari, zašel v nasprotje nacionalne politike KPI in spomnil italo-slovensko javnost na upravičenost jugo-terjatev. Toda že naslednji dan je moral tozadevno popolnoma utihniti, saj so se njegovi uredniki, člani italijanske KP, morali takoj podrediti strogo nacionalistični liniji svoje stranke.

Seveda pa to še ni vse, kar nam kaže, da je jugoslovanska zunanja politika doslej zanemarjala, da bi se bolj natančno poučila o razmerah v zamejstvu, ki mimo grede precej bremenijo tudi slovenski odnos do Jugoslavije. V Italiji grozi priti na oblast KPI, ki je poleg drugega za razliko od ZKJ strogo zvesta Moskvi, toda zaradi tega nikakor ne internacionalna, ampak če vedno italijansko nacionalna. V primeru, da ji uspe priti na oblast, bo Jugoslavija obkrožena od zahoda, in dvomiti je, da bodo tedaj tako KPI kot vzhodnoevropske KP sprejele "neblokovsko" Jugoslavijo, še več: da nacionalna italijanska KP ne bo segla samo po coni B, ampak tudi po Istri in Dalmaciji, o katerih italijanski svet bolj ali manj glasno še vedno sanja.

Od meseca do meseca

ŽELEZNIŠKA NESREČA V ZAGREBU

Zvečer 30. avgusta je drvel proti Zagrebu posebni vlak iz Beograda v Muenchen s 400 potniki. Večinoma so bili zdomci, ki so se po poletnih počitnicah vračali v Nemčijo na delo. Strojvodji Knježeviću se je mudilo. S pomočnikom je prevzel vlak v Vinkovcih. Hotel je voziti pred rednim ekspresom Atene-Dortmund. Proga je namreč zelo obremenjena in se izredni vlak le težko stisne v vozni red. Zato železniško vodstvo zamuji, če strojvodja prekorači dovoljeno brzino. Potnikom se je zdelo, da se zaradi velike hitrosti vlak ziblje kot ladja na morju.

Ob pol enajstih zvečer je vlak zdrvel mimo pred-signala, v katerem je bila luč pokvarjena. Z nezmanjšano brzinom, ki jo cenijo na 90 do 100 km/h, je drvel mimo znaka, ki omejuje hitrost na 50 km/h, in mimo signala na "stoj", v katerem je gorela luč. Potem je strahotno zaropotalo. Vseh osem vagonov je na kretnici skočilo s tira in prvih šest se je prevrnilo. Rušili so stebre električne napeljave in podrl steno kurilnice. Dizel lokomotiva se je odpela in je ostala na tračnicah. Ustavila se je 500 metrov od kraja nesreče, pred postajnim poslopjem zagrebškega glavnega kolodvora. Strojvodja Knežević je zlezel z dizelke in vprašal: "Kje je moj vlak"?

Njegov vlak je bil kup razbitin, iz katerega so reševalci z velikim trdom potegnili 122 trupel. Nekatere so bila tako razkosana, da so jih težko prešteli in še težje identificirali. Bila je najhujša železniška nesreča v Jugoslaviji. Preiskovalni organi so takoj pripravili strojevodjo in pomočnika, kakor tudi prometnika in kretničarja na zagrebški postaji. Zadnja dva so po štirih dneh izpustili, ker jima niso mogli pripisati nobene krivde. Proti strojvodji in pomočniku so uvedli kazenski postopek.

VARČEVANJE Z NAFTO

Ko so lanskega oktobra Arabci grozili, da bodo zmanjšali dobavo nafte, so se Jugoslovani hvalili, da kot neuvrščena država in prijatelji Arabcev ne bodo prizadevati. Odposlanci so odhiteli v arabske države in sklenili pogodbe o dobavah z Libijo, Alžirijom in Irakom (gl. KT novembra in decembra). Nafta je zdaj povsod po svetu dovolj in cene se mehčajo. Toda Jugoslavija je sklenila pogodbe ob času najvišjih cen, ki so jih nabili Arabci brez obzira na neuvrščenost. Zato jo zdaj tare hud primanjkljaj v zunanjetrgovinski bilanci.

1. avgusta so naznanili, da je zvezni izvršni svet "te dni obravnaval ukrepe za varčevanje z nafto in njenimi derivati. Predlog teh ukrepov predvideva, naj bi omejili hitrost vožnje motornih vozil na 50 do 90 km na uro, odvisno od vrste vozila. V vozila naj bi vgradili posebne naprave, ki bi uravnavale razmerje goriva in zraka in bi s tem prihranili 10 do 12% goriva. Prepovedali naj bi uporabo letal na krajših progah in izdelovanje

peči na nafto, ki nimajo dvojnega izgorevanja. Prepovedali naj bi tudi odpiranje vzporednih avtobusnih prog. " Republike naj bi uvedle takse na avtomobile z močnejšimi motorji.

Kjub takojšnji oktoberski podražitvi se je poraba nafte in derivatov v prvih petih mesecih povečala za 13 % namesto samo za 4 %, kot so predvidevali. Poraba v kmetijstvu in železniškem prometu je večja za 20 %, v letalskem prometu za 70 %, v drugem prometu za 13 % in v gospodinjstvih za 8 %. Toda poraba pri osebnih vozilih se je povečala le za 1 %. Odmev na predlagane ukrepe varčevanja ni bil ugoden. Mehaniki so opozarjali, da ima vsak avtomobil svojo najbolj gospodarno hitrost in da so vplinjači zelo natančno uravnani. Naprave, ki bi omejevale porabo bencina, bi le zmanjšale pospešek, tako da bi bilo prehitavanje še bolj nevarno. Prepoved letanja na krajših progah se je sekretarju ljubljanskega letališča zdela preveč nedoločena. Opozoril je, da letalski promet iz dneva v dan narašča. Direktor Inex Adria - aviopromet pa je omenil, da cena letalskih goriv po svetu pada. Zastopnik Viatorja pa je dejal, da avtobusne linije že tako enkrat letno usklajajo in da morajo ob sedanjih cenah zelo paziti na stroške, med katerimi je gorivo na prvem mestu.

RAFINERIJA V KOPRU

V Serminu pri Kopru naj bi zgradili jugoslovansko -arabsko rafinerijo z zmogljivostjo 7 do 8 milijonov ton na leto. Po načrtih, ki jih pripravljajo v Kopru, naj bi rafinerija stala okrog \$300 milijonov, od česar naj bi lep del prispevali Iran, Libija in Kuwait, ali pa vsaj ena ali dve od teh držav. Z Iransko petrolejsko družbo so se začeli pogovarjati o skupni naložbi v rafinerijo s 3 do 5 milijoni ton zmogljivosti že leta 1972. Kasneje sta izrazila zanimanje za večjo rafinerijo Kuwait in Libija. Predelovala naj bi libijsko nafto in zaposlila 700 delavcev. Plin in odpadna olja naj bi gnala elektrarno, destilate pa bi pošiljali po svetu in s cevovodom do Ljubljane. Arabci imajo denar in velika usta. Slovenska industrija ima načrte in velike želje. Če se bo prvo združilo z drugim, je še veliko vprašanje.

JEDRSKA ELEKTRARNA

V gradu v Kostanjevici na Krki so 22. avgusta predstavili slovenskega in hrvaškega elektrogospodarstva podpisali pogodbo z Westinghouse Electric Corporation iz ZDA o graditvi jedrske elektrarne Krško, moči 632 MW, plinske elektrarne Trbovlje, moči 62 MW, in plinske elektrarne Jertovec, moči 95 MW. Gorivo za prvo polnjenje jedrske elektrarne bo dobavilo podjetje Westinghouse, za naslednja polnjenja pa rudnik Žirovski vrh. Elektrarna bo prva te vrste v Jugoslaviji. Stroški gradnje bodo znesli nekaj več kot \$ 500 milijonov. Pretežno bodo pokriti z inozemskimi posojili in sicer ameriške Export-Import banke in konzorcija zapadnih bank. V stroške je vključeno tudi odpiranje rudnika urana Žirovski vrh. Ameriško podjetje bo zagotovilo jugoslovansko udeležbo v projektu v vrednosti 50 % uvozne opreme in storitev. Gradbena dela bodo začeli letos jeseni in elektrarna bo začela obratovati konec leta 1978. Predvidoma bo proizvajala 3.5 do 4.4 milijone kWh na leto.

DOLANC O NESREČI

Pred 30 leti, po nemškem napadu na Drvar, ko je Tito za las ušel nemškemu padalcem, so ga Angleži preko Italije pripeljali na Vis in ga tam ustoličili pod zaščito svojega letalstva in mornarice. Tridesetletnico Titovega prihoda so praznovali na Visu 8. septembra. V dolgem govoru na proslavi se je Stane Dolanc dotaknil tudi "pomanjkljivosti in ekscesov," ki se pojavijo, kjer so samoupravni odnosi "popačeni". "Tako v naši samoupravni socialistični družbi ni in ne more biti prostora za nedisciplino, malomarnost, neodgovorno in stihijno vedenje. Takšno vedenje je ne samo napad na svobodo osebnosti in neposredno ogrožanje z delom pridobljenih gmotnih in družbenih dobrin občanov in vse skupnosti, marveč pogosto povzroči tudi nenadomestljive izgube - človeška življenja. Lahko pripelje, to pa moram povedati s hudo bolečino v srcu, tudi do tragedije takšnih razsežnosti, kakršna se je dogodila pred nekaj dnevi v Zagrebu. Na novo in zelo odločno se moramo potruditi, da bi okrepili delovno in družbeno disciplino in odgovornost slehernega človeka in vseh organov za njihovo delo in ravnanje. Pri tem ne mislim samo na malobrižnost in neodgovornost posameznikov. Gre za odgovornost vseh tistih, tudi onih na vodilnih položajih, ki so dovolili, da je v tako važni, delikatni gospodarski panogi kot je promet, prišlo do pojavov, ki povzročijo tudi tragedijo. Gre za odgovornost samoupravnih organov, a zlasti še inšpekcijskih služb, ki so bile dolžne storiti vse, da bi ta dejavnost funkcionirala brez napake in varno. Tej tragediji ne smemo slediti samo sodne kazni za neposredno odgovorne, marveč je treba odgovornost razširiti. Vsi mi pa moramo povzeti velik nauk - ta pa je, da je nujno potrebno urediti odnose v naših temeljnih organizacijah združenega dela na podlagi samoupravljanja in zaostrene odgovornosti, discipline in reda", je rekel Dolanc.

Kot kaže, se je Dolanc osebno zavzel za varnost železniškega prometa, po receptu, ki ga ima najrajši: z večjo organiziranostjo in disciplino. V Beogradu je 25. septembra sprejel delegacijo Skupnosti jugoslovanskih železnic in se z njo pogovarjal o vprašanih samoupravnega razvoja, reševanju materialnega položaja ter povečani organiziranosti in disciplini.

DOLANC O KOMINFORMOVCIH

V govoru na Visu 8. septembra je Stane Dolanc govoril tudi o nasprotnikih samoupravljanja, ki da vsi trobijo v en rog. "Naš revolucionarni socialistični samoupravni razvoj in neuvrščeno politiko, našo enotnost so slej ko prej napadali z 'desne' in z 'leve,' kar je bilo medsebojno spodbujeno in pogojeno. Te protisamoupravne in protisocialistične sile - od etatiistično birokratskih, unitarističnih, informbirojevskih, rankovičevskih, pa do nacionalističnih, buržuazno-liberalističnih, tehnokratskih in drugih - slejkoprej najdejo skupen jezik v boju zoper samoupravljanje, zoper politiko in prakso ZKJ. Kot poprej, tako tudi zdaj reakcionarne in konservativne sile žilavo kljubujejo vsakemu novemu koraku naše mlade socialistične samoupravne družbe... Skupaj z okrepljeno ustaško, četniško, belogardistično in drugo

sovražno dejavnostjo v tujini so iz naftalina privlekli tudi politično že zdavnaj mrtve nekatere informbirojevske elemente, ki jih je naš družbeni razvoj že zdavnaj pregazil." Vse te sile so sovražniki in se je treba proti njim boriti "z vsemi sredstvi, ki jih premore samoupravna družba, ker za nasprotnike socializma in socialističnega samoupravljanja v naši družbi ni, niti ne more biti svobode in demokracije," je povedal Dolanc.

TITO NA JESENICAH

Tito je 12. septembra govoril političnemu aktivu Jesenic in ljudje so preko zvočnikov na ulicah poslušali njegov govor z odprtimi ustmi, kajti potrdil je zlobna natolcevanja zahodnega tiska, da v Jugoslaviji rovarijo komunisti pod vplivom vzhodnih dežel. Tito je dejal, da imajo še zmeraj ljudi, ki so gluhi za sklepe 10. kongresa. Pri tem je "mislil predvsem na ljudi, ki se gredo grupaštvo. Tega je pri nas ponekod še danes nekaj, so ljudje, ki poskušajo okrog sebe zbirati druge, pa naj gre za kominformovce, liberalce ali razne druge. Ponovno so začeli dvigati glave. Kominformovci so celo poskušali organizirati nekakšno partijo. Zdaj so ti ljudje - okrog trideset jih je - pred sodiščem. Tem ljudem je tako rekoč pred našimi očmi, pravilneje rečeno, zaradi naše slepote in premajhne budnosti, celo uspelo, da so priredili nekakšen kongres. Razume se, da je bil ta kongres bolj nekakšna fantazija kot karkoli resnega. Kljub temu je pa res, da so imeli velikansko gradivo, ki je bilo natisnjeno v tujini, da so celo izvolili svoje vodstvo, katerega sekretar naj bi bil nekdo, ki je zunaj države. Kdo je dal pobudo za to, je zdaj težko ugotoviti. To bo ugotovilo sodišče med procesom. ... Ti ljudje bodo vsekakor obsojeni. Mislim, da bo to objavljeno, tako da se bodo naši narodi seznanili, da se je zgodilo tudi to, da so poskušali ustanoviti neko novo komunistično partijo, ki negira vse naše cilje in vse naše uspehe, skratka vse tisto, kar smo storili od 5. kongresa do danes." (5. kongres so imeli leta 1948 tik po sporu s Stalinom.)

"S tem je zelo jasno povedano, da so popolnoma na liniji informbiroja. Kajti po njihovem smo zavili s poti marksistične ideologije. Zato bi bilo treba zdaj vse izbrisati in ustvarjati nekakšno novo partijo, nekakšno, se razume, stalinistično partijo. Mislim, da je te ljudi treba eksemplarično obsoditi, da bo v prihodnje vsakogar minila volja, da bi kaj takega znova začenjal. Treba je zaostri boj proti vsem tem elementom, povsod, kjerkoli so. Če namreč ne bomo budni, potem bomo morali v letu ali dveh spet imeti kakšno 21. sejo," je rekel Tito.

Tito je govoril tudi o zunanje-političnih zadevah in je rekel, da so v zvezi s Ciprom "ukrenili vse, kar so mogli." Poslal je poslanice skoraj vsem neuvrščenim državam in nekaterim drugim državam in je poslal Minića v Grčijo, Turčijo in na Ciper. "Mi se nismo postavili za posredovalce, nismo jim dali konkretnih predlogov o tem, kako mislimo, da bi bilo treba to rešiti. Jasno pa smo povedali, da bo to treba rešiti na enakopravni podlagi, sprejemljivi tako za Turke kot za Grke. Do državnega udara na Cipru ciprski Turki niso imeli nikakršnih pravic. Zelo so jih zatirali nekateri skoraj polfašistični in fašistični elementi, EOKA in drugi. Mi smo odobraval

prvi turški desant, do katerega je prišlo na Cipru. Nismo pa se strinjali z akcijo Turkov, ko so kasneje prišli do Famaguste."

V isti sapi je Tito obdolžil Zpad: "Zakaj je prišlo do državnega udara na Cipru? Ta udar so organizirali CIA, grška vojaška hunta in Atlantski pakt. Treba je bilo ubiti Makariosa, ker je bil Ciper neuvrščena država, Makarios pa eden od ustanoviteljev politike neuvrščenosti. Treba ga je bilo odstraniti in spremeniti Ciper v oporišče Atlantskega pakta." To oporišče bi bilo po eni strani "obrnjeno proti Sovjetski zvezi, po drugi strani pa proti Siriji, ki je zelo blizu in bi se znašla v kotlu, katerega z druge strani zapira Izrael. Sirija bi se znašla v težavnem položaju, ker ne bi imela nikakršne možnosti, da bi po morju dobila pomoč," je po svoje razlagal sredozemsko strategijo Tito na Jesenicah.

OBSODBA KOMINFORMOVCEV

20. septembra so prišli tako daleč, da je zvezno javno tožilstvo naznanilo: "Končalo se je sojenje pripadnikom ilegalne skupine, ki je delovala proti socialistični samoupravni ustavni ureditvi in neodvisnosti Jugoslavije. Pred senatom pristojnih organov v Peči in Titogradu se je končalo sojenje 32 pripadnikom ilegalne skupine na čelu s Komnenom Jovovićem, upokojencem iz Peči in dr. Branislavom Boškovićem, profesorjem iz Prištine, ki so krivi kaznivaga dejanja združevanja proti ljudstvu in državi." Njihov cilj je bil organizirati sovražno delovanje in "uveljaviti družbenopolitično ureditev, ki bi bila v nasprotju s socialistično samoupravno ureditvijo. Predstavniki obsojene skupine so bili povezani z informbirojevskimi emigranti, ki v tujini delujejo proti naši državi," imeli so zbor in formirali vodstvo. Aretirali so jih aprila letos. Devetindvajsetim so sodišča izrekla stroge kazni od 2 do 14 let, trem pa po eno leto.

V komentarju, ki ga je istega dne izdal TANJUG in so ga brez dodatnih besed prenesli časopisi, so dodali le malo pojasnil. Gre za 27 obtožencev v Peči in za 5 v Titogradu. Od teh jih je 12 sodelovalo na zboru, kjer so ustanovili novo KP. "Že zdavnaj se je izkazalo, da je to informbirojevsko delovanje izdajalsko," je pripomnil komentar. "Najnovejši poskus te peščice ljudi je pokazal, da niso pripravljeni sprejeti naše resničnosti in da gredo v napadu na naš socialistični razvoj v korak z vsemi sovražniki narodov in narodnosti Jugoslavije. To zgovorno potrjuje tudi dejstvo, da je bilo 7 obsojencev znanih po izrazitem nacionalističnem delovanju, 4 pa so bili zaradi sovražne dejavnosti že preje kaznovani."

Zapadni časopisi so poročali, da je Jugoslavija protestirala proti podpori, ki so jo ZSSR, Češkoslovaška in Madžarska nudile tej skupini. Navodila naj bi prihajala od jugoslovanskih emigrantov v ZSSR in Češkoslovaški, dokumenti za kongres pa iz Madžarske. Ugibali so, da je sekretar nove KPJ morda Vlado Dapčević, ki so ga leta 1948 zasačili na meji, ko je hotel pobegniti v Romunijo, je nato odsedel kazen in deset let pozneje pobegnil v Albanijo, od koder so ga spustili na zpad in je deloval v Bruslju.

Dva dni pred tem sporočilom, 18. septembra, je bila v Beogradu seja izvršnega komiteja ZKJ, ki ji je

predsedoval Tito. Razpravljali so o sodelovanju ZKJ s komunističnimi, delavskimi in naprednimi partijami in pokreti. Pod tem naslovom so prav lahko govorili o nebratskem vmešavanju drugih partij v njihove zadeve.

MARKSISTIČNA ŠOLA

Na seminarju za učitelje, ki bodo v srednjih šolah v Sloveniji poučevali novi predmet "Samoupravljanje s temelji marksizma," je v Ljubljani govoril Miran Potrč, član izvršnega komiteja ZK Slovenije. DELO je povzelo njegove misli 21. avgusta. Potrč je izjavil, da so na nedavnih kongresih ZK "dokončno obračunali tudi z zahtevom po idejno nevtralni šoli." ZK je pokazala na "družbeno škodljivost zamisli o nevtralni šoli, ki bi lahko izničila vsak vzgojni vpliv šole in družbe," Šola mora biti "idejno jasna" in mora mladini prikazati "vse prednosti samoupravljanja socializma ter jo usposobiti za samostojno marksistično analizo družbenih razmer in omišljanje nadaljnjih poti graditve samoupravnega socializma." V vse bolj zapletenih družbenih odnosih "zavestno angažiranje za socialistične rešitve in komunistične ideale ne more biti zasnovano na spontano in občasno pridobljenem znanju," ampak se je potrebno "nenehno učiti, se seznanjati s klasičnimi in sodobnimi dosežki marksistične misli, se usposabljanje za spoznavanje, razumevanje in razlaganje družbenih pojavov, za odkrivanje perspektiv gibanja v duhu marksizma in najnovejših rezultatov družbenih ved... Tehnikratizem, liberalizem, lažno levičarstvo in nacionalizem ne bodo mogli ponovno prodreti v naše družbene odnose, če bodo vsi delovni ljudje in občani, pod idejnim vodstvom zveze komunistov, usposobljeni, da v luči marksističnih spoznanj ugotovijo naravo družbenih odnosov in zakonitosti sodobnega razvoja," je rekel Potrč.

BITKA PROTI KLERIKALIZMU

"Tudi bitko proti pojavom klerikalizma moramo voditi skupaj z vernimi množicami, saj jo vodimo le proti silam, ki si prizadevajo izkoristiti vero v politične namene, ne pa proti vernikom," je izjavil predsednik ZKS France Popit na tretji mladinski politični šoli v Vikrčah. DELO je o govoru poročalo 31. avgusta. Popit je govoril o "najpomembnejših nalogah" po kongresu ZKJ in se lotil ljudi, "ki zavajajo mladino na stranske poti." Bitka za nadaljevanje revolucije bo namreč "v mnogočem odvisna od tega, ali bo mlada generacija sprejemala vpliv zveze komunistov ali pa bodo vpliv nanjo pridobile druge sile." Popit je dejal, da "si prizadevajo pridobiti vpliv na mladino nosilci vseh mogočih idejnih gibanj. Pri tem misli predvsem na aktivnost anega dela klera pa tudi klerikalno usmerjenih 'civilov', ki menijo, da je možno tok družbenega razvoja pri nas obrniti nazaj." Tem težnjam se je treba upreti in nikomur se ne sme dovoliti, da bi rušil pridobitve revolucije.

"O vplivu klerikalizma veliko govorimo," je rekel Popit, "bolje pa bi bilo, če bi manj govorili, pa več naredili za to, da odtegnemo mlade ljudi izpod vpliva klerikalno usmerjenih sil, in to ne samo z administrativnimi ukrepi - kjer je potrebno, naj razumljivo, intervenira tudi tožilstvo in sodišče - ampak predvsem s tem, da se v

mladinski organizaciji organizirate tako, da bo ta organizacija odsevala interese mlade generacije, ustrezala njenim željam in potrebam. . . Protisamoupravna in protisocialistična dejavnost posameznikov in skupin iz cerkvenih krogov že močno presega z zakonom dovoljeno, kar je razkrila tudi služba družbenega knjigovodstva pri pregledu poslovanja DRUŽINE in OGNJIŠČA, da ne govorim o drugih aktivnostih, ki niso v skladu z ustavo in nimajo ničesar skupnega z vero in opravljanjem verskih obredov. Takšne in podobne pojave smo doslej le registrirali in nanje opozarjali cerkvene predstavnike, toda kaže, da brez kakšnega posebnega uspeha. Hkrati, ko govorim o vsem tem, naj naslovim kritiko tudi na nas same. Jasno je, da se del cerkve ni odpovedal in se ne bo odpovedal boju za to, da bi si cerkev ponovno pridobila nekdanji politični položaj v naši družbi. V teh težnjah pa bo uspela samo tam in tako dolgo, dokler bomo mi slabi, dokler naše organizacije ne bodo v celoti zadovoljevale interesov mladih ljudi in jih pritegnile v svojo aktivnost in zagotavljale svoj vpliv nanje," je rekel Popit.

NEVARNOST KLERIKALIZMA

Ob prvem zboru aktivistov OF litijskega okrožja na Stavbah pri Litiji je 8. septembra spregovoril Mitja Ribičič in izjavil, da "vse kar je bilo poštenega, svobodljubnega in naprednega v ljudstvu, se je povežalo z osvobodilno fronto." Ribičič je navezal revolucionarno tradicijo na sodobne probleme in opozoril "na nevarnost poskusov oživljanja vseh sort klerikalizma in belogardistične dediščine. Nič nimamo proti temu, če vzporedno s splošnim napredkom tudi rimskokatoliška cerkev prenavlja versko aktivnost ali modernizira svoje versko delo. Pri nas sta cerkev in vernik svobodna. . . Klerikalizem pa nima prav nobene zveze z versko svobodo, svobodo verskega izpovedovanja ter svobodnega delovanja cerkve v verskih in cerkvenih stvareh.

"Klerikalizem pomeni ustvarjati organizirano moč med ljudmi, sredstvo odtujene družbene moči, pomeni ustvarjati v naši samoupravni družbi drugačno družbo," je rekel Ribičič. "Hoče s pomočjo verskih čustev in z močjo verskega prestiža potiskati vernike v reakcionarne politične vode, proti socializmu in napredku." Ribičič je dejal, da ne gre le za organiziranje humanitarnih, socialnih, športnih in drugih akcij na verski podlagi, za vsiljivo propagiranje katoliških nazorov in za "postavljanje katoliške socialne, politične kulturne in ekonomske doktrine kot edino možne 'pravične' družbene ureditve", ampak da "gre za to, da se v zadnjem času povečuje politična aktivnost reakcionarnega dela katoliške cerkve, tistega dela, ki se nikakor ne more in ne želi sprijazniti z družbenimi spremembami pri nas. . . Gre za delovanje proti vrednotam socializma in proti samoupravnemu sistemu, za oživljanje propadlega belogardizma in zveze s sovražno politično emigracijo. Še posebej sumljivo se kaže takojmenovano ognjiščarsko gibanje, vzpostavljanje nekakšne katoliške akcije, ki jo dobro poznamo iz Rožmanove preteklosti."

Ribičič je izrazil prepričanje, da se bo "večina poštenih duhovnikov, celotno slovensko duhovniško društvo ter velika večina religioznih delovnih ljudi uprla takim

težnjam in poskusom klerikalne dejavnosti v prepričanju, da škoduje svobodnemu verskemu življenju in temeljnim verkim interesom cerkve same."

DRUŽINO BODO ZAŠILI

Ljubljanski verski tednik DRUŽINA je dobro pisan, dobro urejevan in zelo bran, saj ima bojda največjo naklado med časopisi v Sloveniji. Zato je oblastnikom že dolgo trn v peti, a pri najboljši volji mu ne morejo očitati klerikalizma. Zdaj so našli drugo orožje. Komisija za družbeni nadzor občine Ljubljana - center je 16. septembra naznanila, da je posebna strokovna komisija od 26. junija pregledovala "finančno - materialno poslovanje" tednika. Preiskava je sledila pregledu poslovanja verskega mesečnika OGNJIŠČE v Kopru. Pri tem "je bilo med različnimi nepravilnostmi ter gospodarskimi in drugimi prekrški in prestopki ugotovljeno tudi nepojasnjeno prelivanje finančnih sredstev" z DRUŽINO. Potem so se inšpektorji tržne, devizne, davčne in finančne inšpekcije dela spravili na DRUŽINO ter ugotovili "vrsto nepravilnosti in pomanjkljivosti. . . Iz teh ugotovitev izhaja upravičen sum, da sta uredništvo in uprava verskega tednika DRUŽINA, ki izdajata tudi druge verske publikacije, pridobila protipravno premoženjsko korist iz nudenja uslug na lastnem IBM stavnem stroju, iz prodaje knjig drugih založnikov ter iz lastne založniške dejavnosti." Tako korist sta si pridobila tudi "iz nepravilno zaračunanega prometnega davka za nabavljena osnovna sredstva ter neobračunanega posebnega republiškega in občinskega davka pri nabavi repromateriala z lažnimi listinami."

Inšpektorji so se vtaknili tudi v zbirke, ki jih je priredila DRUŽINA za Sklad za misijone, Barogov sklad, Inozemski tiskovni sklad ter Tuzemski tiskovni sklad in Sklad lačni otrok, ki oblasti že dolgo bode v oči. "Uporaba sredstev iz teh skladov je bila po ugotovitvah inšpektorjev tudi nenamenska, ker ostajajo nepojasneni razni izdatki o precej visokih vsotah, ki so bile nedokumentirano izročene posameznim osebam. Med drugim pa so iz teh skladov izplačevali visoke potnine ter razne račune za izgradnjo prizidka Teološke fakultete v Ljubljani, popravilo cerkva, nabavo opreme in avtomobilov ter podobno.

"Ugotovitve inšpekcijskih organov kažejo, da gre torej za splet gospodarskih prestopkov oziroma prekrškov ter nepravilnosti in pomanjkljivosti v delovanju in poslovanju DRUŽINE, ki so jih posamezni inšpektorji tudi dokumentirali, sodnik za prekrške in javno tožilstvo pa bosta postopala po pozitivnih pravnih predpisih." Potem sledi v sporočilu še zadnji nizki udarec: "Pri pregledu prostorov uredništva in uprave DRUŽINE pa je bila najdena in zasežena tudi znatna količina sovražne emigrantske literature in je proti osebam, ki so osumljene vnašanja, prikrivanja in nezakonite porabe teh publikacij že uveden kazenski postopek."

AVTOCESTA

Med Postojno in Razdrtim so 14. septembra odprli nov odsek avtomobilske ceste, ki je dolg le okrog 10km, a potegne cesto od Vrhnike do razpotja za Sežano in Gorico.

KARDELJ V SOVJETSKI ZVEZI

Od 1. do 10. septembra je bil Edvard Kardelj na obisku v Sovjetski zvezi. Dan pred odhodom ga je sprejel Tito na Brdu. Podal se je v daljno Sibirijo in ga je ta del dežele "še posebno zanimal," kot je izjavil po vrnitvi v Ljubljano. V Moskvi se je sestal z Andrejem Kirilenkom, članom politbiroja, in pred odhodom z Brežnjevim. "Ti razgovori so bili zelo prijetni, koristni in vsebinski; posebno v razgovoru z Brežnjevim smo obravnavali ves kompleks vzajemnih jugoslovansko - sovjetskih odnosov in konkretna vprašanja partijskega in državnega sodelovanja ter aktualna vprašanja mednarodnega položaja, ki zadevajo nas in Sovjetsko zvezo. Razgovori so bili prijateljski, izražali so polno soglasje o bistvenih vprašanjih medsebojnega sodelovanja in o aktualnih mednarodnih dogajanjih," je rekel Kardelj.

POTRESNA ŠKODA

Škodo ki jo je povzročil potres na Kozjanskem 20. junija, so po nekaj mesecih ocenili na 681 milijonov dinarjev. Prizadeti kraji so med najrevnejšimi v Sloveniji. Številke nepovedo, koliko starih kmečkih hiš je potres tako razmaja, da v njih ni več mogoče stanovati.

DOBRA LETINA

Letos so v Jugoslaviji pridelali 6,271,000 ton pšenice, kar je 32% več kot lani in za 12% prekosi celo dosedaj največji pridelek leta 1971. S podatki so se pohvalili v Zveznem izvršnem svetu 6. septembra. Rekordna žetev je posledica ugodnega vremena, povečane

uporabe gnojil in za 142,000 ha večjih površin, na katerih so vsejali pšenico. Povprečni pridelek je bil 34,1 stotov na hektar, a na družbenih posestvih 48,8 q na hektar. Tudi koruza obeta, da bo dobro obrodila in pričakujejo, da jo bodo obrali preko 8,4 milijonov ton. Pridelek sladkorne pese bo 4,3 milijone ton, kar bo tudi rekordna količina.

TELEVIZIJA

Konec leta 1973 je bilo v Jugoslaviji 2,544,487 televizijskih sprejemnikov, od katerih jih je bilo 2,307,140 v zasebnih gospodinjstvih. To se pravi, da je prišel en sprejemnik na 2,39 gospodinjstev ali 121 sprejemnikov na 1000 prebivalcev. Cenijo, da je v Jugoslaviji okrog 6 milijonov radijskih sprejemnikov, toda radijskih naročnikov je samo 3,685,269, kar se pravi 1 radio na 2 gospodinjstvi ali 176 na 1000 prebivalcev.

ČAČINOVIČ SVARI

Slovenske katoliške škofo je 16. septembra sprejel podpredsednik izvršnega sveta Slovenije in predsednik komisije za verska vprašanja Rudi Čačinovič. Ob tej priložnosti, kot poroča sekretariat za informacije, je škofo med ostalim seznanil z ugotovljenimi nepravilnostmi, ki so jih inšpekcijske službe ugotovile v poslovanju uradništev in uprav verskega tednika DRUŽINE iz Ljubljane in verskega mesečnika OGNJIŠČE iz Kopra. Zagotovil je, da bo v vseh postopkih organov oblasti dosledno spoštovana zakonitost, škofo pa je ponovno opozoril, da so dolžni s svoje strani skrbeti za delovanje rimskokatoliške cerkve v okvirih, ki so določeni z ustavo in zakoni.

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga SLOVENSKA PRAVDA, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Anglija:	1.80	Francija:	20.-	Nemčija:	16.-
Avstralija:	4.00 (7.00)	Italija:	2500.-	Švedska:	20.-
Avstrija:	70.-	Kanada:	5.00 (8.50)	U.S.A.:	5.00 (8.50)

Ostale evropske dežele: 1.5 funt sterlinga v odgovarjajoči valuti.

Južna Amerika: 1.5 funt sterlinga (3 funti) odn. odgovarjajoča valuta.

Poverjeniki:

Južna Amerika: Simon Rajer, 'Emona', Tucuman 1561 7.p.Dto.49, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Evropa: Naročnina plačljiva z mednarodno pošto nakaznico po navodilu uprave.

V Trstu je KT na prodaj v Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan